

กลยุทธ์ที่ใช้จัดการแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ กลยุทธ์ระดับบริษัท (Corporate Level Strategy) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Level Strategy) และกลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional Level Strategy)

1. กลยุทธ์ระดับบริษัท (Corporate Level Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น โดยผู้บริหารระดับสูงเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานขององค์กร ประกอบด้วยกลยุทธ์กว้าง ๆ ที่ครอบคลุมถึงการก้าวไปสู่ความสำเร็จตามที่ต้องการ ตามวิสัยทัศน์และภารกิจที่กำหนด กลยุทธ์ระดับบริษัทจะมีความสัมพันธ์กับกลยุทธ์ระดับอื่น ๆ ด้วยกลยุทธ์ระดับบริษัทประกอบด้วยกลยุทธ์ ดังนี้ กลยุทธ์เจริญเติบโตและกลยุทธ์ถดถอย

2. กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Level Strategy) หมายถึงในกรณีที่ต้องการเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีหลายกิจการรวมอยู่ด้วยหรือมีเครือข่ายจำนวนมากหรือมีสินค้าหลายชนิดจำหน่าย ทำให้ยากต่อการบริหารจึงได้มีการวิเคราะห์แต่ละหน่วยธุรกิจที่เรียกว่าการวิเคราะห์ SBU หรือ (Strategy Business Units) แต่ละหน่วยธุรกิจจะมีการกำหนดกลยุทธ์ของตนขึ้นมาเป็นระดับ หน่วยธุรกิจที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ระดับบริษัท ระดับหน้าที่และระดับปฏิบัติเพื่อความสำเร็จของแต่ละหน่วยธุรกิจ

3. กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional Level Strategy) หมายถึงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ต่าง ๆ ที่สำคัญในองค์กร เกี่ยวกับการแข่งขันทางกลยุทธ์ในหน้าที่ต่าง ๆ ได้แก่ การผลิต การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การเงิน การวิจัยและพัฒนา เช่น กลยุทธ์ในการผลิตสินค้าใหม่ กลยุทธ์ในการจัดจำหน่าย กลยุทธ์ในการวิจัยค้นคว้าพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นต้น หน้าที่ต่าง ๆ เหล่านี้ผู้บริหารระดับกลางเป็นผู้กำหนดกลยุทธ์นี้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในระดับพนักงาน โดยแต่ละหน้าที่มีการประสาน กันโดยใช้กลยุทธ์ของแต่ละหน้าที่แล้วจะนำมาซึ่งความสำเร็จตามกลยุทธ์ขององค์กรโดยรวมกลยุทธ์กำหนดขึ้น โดยหัวหน้างานหรือผู้บริหารระดับปฏิบัติ เป็นผู้กำหนดขึ้นเพื่อให้พนักงานนำไปปฏิบัติโดยเน้นการกำหนดกลยุทธ์ในรายละเอียดการปฏิบัติ เช่น กลยุทธ์ในการจัดจำหน่ายเพื่อให้มียอดขายเพิ่มขึ้น 10% ในแต่ละเดือน กลยุทธ์การผลิตที่มีปริมาณของเสียเป็นศูนย์ หรือกลยุทธ์การจัดจำหน่ายในการส่งมอบสินค้าให้ถึงมือลูกค้าให้เร็วที่สุด กลยุทธ์ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีการฝึกอบรมพนักงานทุกแผนกเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงาน เป็นต้น

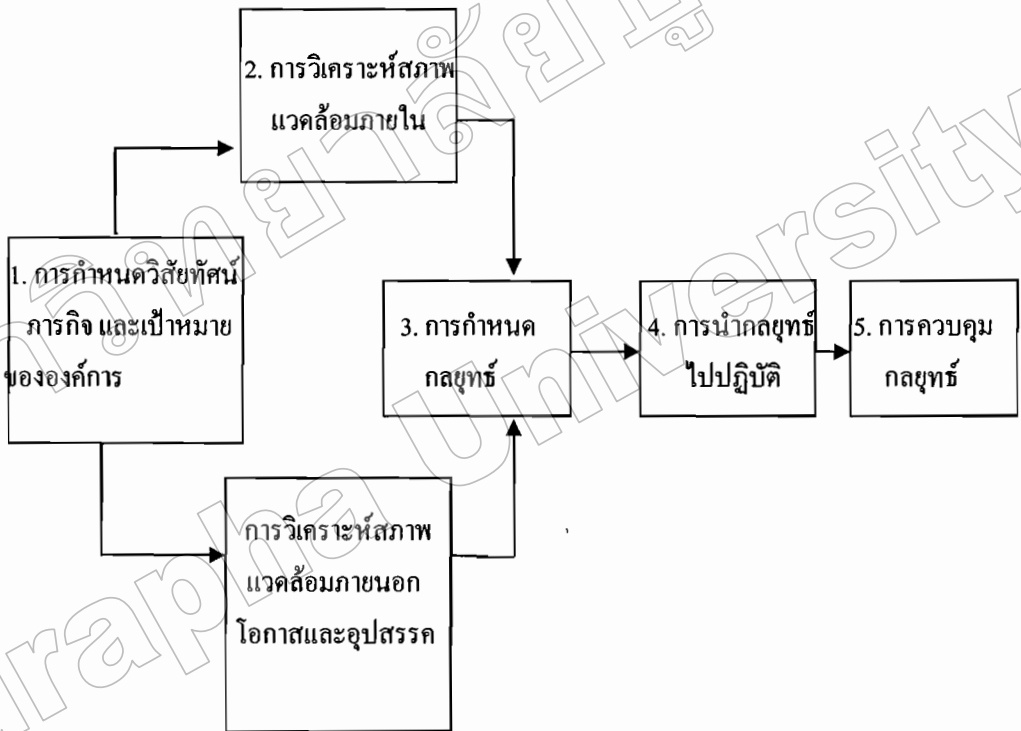
กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategy Management)

การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการทำสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าองค์กรจะดำเนินตามกลยุทธ์นั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เป้าหมายในระยะยาวที่ต้องการกลยุทธ์ที่เหมาะสม และดีที่สุดจะใช้ได้กับองค์กรในระยะเวลาที่กำหนดเท่านั้น เมื่อเวลาล่วงเลยไปองค์กรต้องมีการ

เปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อให้เหมาะสมที่สุดในเวลานั้น กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis)
2. กำหนดทิศทางขององค์กร (Environment of an Organizational Direction)
3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation)
4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation)
5. การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Control)

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ตามขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นนี้มีความต่อเนื่องกันดังรูป

ภาพที่ 12 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ตามขั้นตอนทั้ง 5 ขั้น

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เป็นกระบวนการขั้นแรกของการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมที่สำคัญ ในการศึกษาการจัดการโดยพิจารณาองการในระบบเปิด(open system)หมายถึง การให้ความสนใจ ในสภาพแวดล้อม ความสำคัญในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจะทำให้องค์กรได้รับผลสำเร็จ ในการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม คือการศึกษา องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กร ผู้บริหารวิเคราะห์สภาพ

แวดล้อมเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกองค์กรเพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่จะเป็นไปได้อย่างเหมาะสมที่สุดกับสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ผู้บริหารจะต้องเข้าใจโครงสร้างของสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ สภาพแวดล้อมทั่วไป (General Environment) สภาพแวดล้อมในการดำเนินการ (Operating Environment) และสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) สภาพแวดล้อมทั้งสามระดับมีความสำคัญเท่า ๆ กัน ที่ผู้บริหารควรทำความเข้าใจ ความสำคัญในแต่ละระดับที่มีผล กระทบต่อการดำเนินงานในองค์การกำหนดกลยุทธ์ที่สนองตอบต่อสภาพแวดล้อม

1. สภาพแวดล้อมทั่วไป (The General Environment) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสภาวะเศรษฐกิจ (Economics) สังคม (Social) การเมือง (Political) ข้อกำหนดของกฎหมาย (Legal) และเทคโนโลยี (Technological)

1.1 สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ เป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญที่เป็นเครื่องชี้นำองค์การ จัดสรรทรัพยากรทางการบริหารอย่างไร เช่น ในการผลิต การจัดจำหน่ายสินค้าหรือบริการอย่างไร ในสภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ สิ่งสำคัญในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจคือการพิจารณาเกี่ยวกับค่าจ้างแรงงาน อัตราเงินเฟ้อ อัตราภาษี ต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ในการผลิตหรือให้ บริการ ราคาของสินค้าและบริการที่จะจำหน่ายให้แก่ลูกค้า เป็นต้น ผู้บริหารควรวิเคราะห์ด้วยความระมัดระวังเพราะจะทำให้เกิดผลกระทบสำคัญต่อผลกำไรขององค์การ

1.2 สภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นสภาพแวดล้อมทั่วไปที่เกี่ยวกับลักษณะของสังคม ความสำคัญของการศึกษาสภาวะทางสังคมคือการวิเคราะห์เกี่ยวกับประชากร (Demographics) และค่านิยมในสังคม (Social Values)

การศึกษาเกี่ยวกับประชากรในสังคมคือ การศึกษาในเชิงสถิติเกี่ยวกับลักษณะของประชากรการเปลี่ยนแปลงของประชากรเช่น ในด้านของจำนวนประชากร รายได้ของประชากร ความแตกต่างของกลุ่มประชากร การเปลี่ยนแปลงของประชากรมีผลกระทบต่อการสร้างรายได้ การจำหน่ายสินค้าและบริการให้แก่ประชากร ตัวอย่างเช่น ประชากรมีจำนวนมากขึ้นทำให้มีความต้องการบ้านอยู่อาศัยเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรมีรายได้ลดน้อยลง ทำให้องค์การวางแผนกลยุทธ์ในการจำหน่ายที่อยู่อาศัยในราคาต่ำและสามารถเลือกเงื่อนไขการชำระเงินได้ เป็นต้น ความเข้าใจในด้านการเปลี่ยนแปลงของประชากรช่วยให้องค์การพัฒนากลยุทธ์ที่ช่วยให้สอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชากร เช่น การจัดจ้างพนักงานเข้ามาทำงานในองค์การ ก็จะต้องพิจารณาเรื่องคุณสมบัติของประชากรที่จะเข้ามาทำงานในองค์การ เป็นต้น

การศึกษาเกี่ยวกับความนิยมในสังคมก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ คือ ผู้บริหารทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมของคนในสังคมบางครั้งอาจมีการเปลี่ยนค่านิยมใหม่อย่างรวดเร็ว หรือบางครั้งก็อาจเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ก็ได้ ดังนั้นจึงควรศึกษาถึงค่านิยมของคนในสังคมด้วยเพื่อการกำหนดกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อค่านิยมของคนในสังคม

1.3 สภาพแวดล้อมทางการเมือง (The Political Component) เป็นสภาพแวดล้อมทั่วไปขององค์การที่เกี่ยวกับกิจกรรมของภาครัฐ หรือข้อกำหนดของรัฐบาลแนวนโยบายทางการเมือง เช่น การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับด้านอุตสาหกรรม ด้านการส่งออกสินค้าไปขายต่างประเทศ นโยบายด้านการส่งเสริมทางการค้า สภาพแวดล้อมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง การร่างข้อกฎหมาย พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน แนวนโยบายทางการเมือง ซึ่งล้วนมีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การทั้งสิ้น

1.4 สภาพแวดล้อมทางกฎหมาย (The Legal Component) หมายถึงการกำหนดข้อกฎหมายเพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามข้อกฎหมายนั้น บางอย่างเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินกลยุทธ์ขององค์การ แต่ข้อกฎหมายบางอย่างก็ขัดต่อการกำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารจึงควรพิจารณาว่าข้อกฎหมายที่กำหนดขึ้นหรือกำลังจะกำหนดให้มีต่อไปนั้นเอื้อประโยชน์หรือเป็นอุปสรรคต่อองค์การ

1.5 สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี (The Technology Component) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่ใช้ เช่น การผลิตสินค้าการให้บริการมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน กระบวนการผลิต การเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์ที่ใช้ เปลี่ยนแปลงเครื่องจักรที่ใช้ เช่น ในโรงงานอุตสาหกรรมเปลี่ยนแปลงมาใช้เทคโนโลยีหุ่นยนต์ในการผลิต และการปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์และจะมีการเพิ่มเทคโนโลยีนี้ต่อไปเรื่อย ๆ เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางการผลิต

2. สภาพแวดล้อมทางการดำเนินการ (The Operating Environment) สภาพแวดล้อมการดำเนินการ หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานขององค์การ อย่างทันที สภาพแวดล้อมภายนอกดังกล่าวประกอบด้วย ลูกค้า (Customer Component) คู่แข่งขัน (Competition Component) ผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิต (Supplier Component) สถานะการระหว่างประเทศ (International Component)

2.1 ลูกค้า (Customer Component) หมายถึง ความต้องการของลูกค้าที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายหรือการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า การพัฒนาในด้านผลิตภัณฑ์และบริการความพิจารณาสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับลูกค้า เช่น ความต้องการของลูกค้า ข้อเสนอแนะจากลูกค้า คำดำเนินของลูกค้า

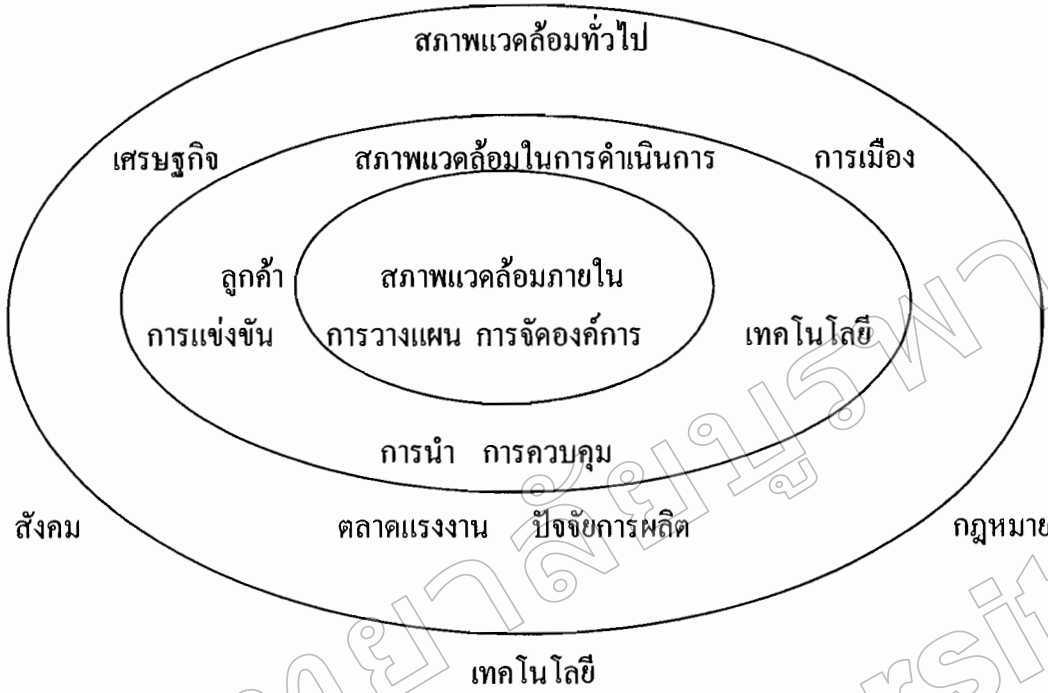
2.2 การแข่งขัน (Competition Component) หมายถึง สภาพแวดล้อมในการดำเนินการเพื่อต่อสู้กับคู่แข่งในทางธุรกิจปฏิบัติการเหนือกว่าคู่แข่ง สภาพแวดล้อมทางการแข่งขันในด้านลูกค้าทำให้องค์กรมีการปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์อยู่เสมอ เพื่อความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์คู่แข่งก็เพื่อให้ผู้บริหารเข้าใจในจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) ศักยภาพขององค์กร (Capabilities) ศักยภาพของคู่แข่งเพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม

2.3 ตลาดแรงงาน (Labor Component) หมายถึง สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการจ้างพนักงานตามความต้องการขององค์กร เกี่ยวข้องกับเรื่องคุณสมบัติของพนักงานหรือแรงงานที่ต้องการระดับของทักษะที่ต้องการในการทำงาน การฝึกอบรม อัตราค่าจ้างแรงงาน อายุของพนักงานและองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องกับตัวพนักงานที่องค์กรต้องการ

2.4 ผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิต (The Supplier Component) หมายถึง สภาพแวดล้อมในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการจัดหาทรัพยากรเพื่อใช้ในการผลิตหรือการให้บริการ ผู้บริหารควรวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิต เกี่ยวข้องกับผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิตสามารถจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ราคาต่ำสุด การส่งมอบที่เชื่อถือได้และการให้เครดิตในการซื้อแต่ละครั้ง สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนปัจจัยนำเข้าที่ผู้บริหารควรพิจารณาถึงประสิทธิภาพของผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิตด้วย

2.5 สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ (The International Component) หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจกับต่างประเทศ แม้ว่าองค์กรไม่ได้เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจกับต่างประเทศก็ควรศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศของประเทศต่าง ๆ เช่น กฎหมายวัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการขยายตัวขององค์กรต่อไปในอนาคตซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจต่างประเทศ

3. สภาพแวดล้อมภายใน (The Internal Environment) สภาพแวดล้อมนี้เกิดขึ้นภายในองค์กรในระดับการทำงานภายในเป็นสภาพแวดล้อมที่ควบคุมได้ เช่น การดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ ตามหน้าที่ เช่น ฝ่ายการตลาดขององค์กร ฝ่ายการเงิน ฝ่ายบัญชี งานในหน้าที่เหล่านี้ควรมีการวางแผน การจัดองค์กร การชักนำและการควบคุมภายในองค์กรที่ดี และมีการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์กรสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในได้

ภาพที่ 13 สภาพแวดล้อมทั่วไป สภาพแวดล้อมในการดำเนินการและสภาพแวดล้อมภายใน
(เนตร์พัฒนา ขาววิราช, 2550)

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental Analysis)

การวิเคราะห์อุตสาหกรรมและการตลาด (Industry and market Analysis) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้	• สายผลิตภัณฑ์หลักและส่วนแบ่งการตลาดในอุตสาหกรรม • การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม อัตราการเจริญเติบโตของส่วนแบ่ง ทางการตลาด • แรงกดดันทางอุตสาหกรรม เช่นการเข้ามาของอุตสาหกรรมใหม่ การที่มีสินค้าทดแทนกันได้ อำนาจซื้อของผู้ซื้อ อำนาจของผู้จำหน่าย ปัจจัย การผลิต ภาวะอุตสาหกรรม
การวิเคราะห์คู่แข่ง (Competitor Analysis) ส่วนแบ่งทางการตลาดของคู่แข่ง ประกอบด้วยการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้	• การวิเคราะห์กลยุทธ์ที่คู่แข่งใช้จุดแข็งและจุดอ่อนของคู่แข่ง รายสำคัญ • ความได้เปรียบของคู่แข่ง
การวิเคราะห์ทางการเมืองและกฎ ข้อบังคับ (Political and Regulatory Analysis)	• ข้อกำหนดของกฎหมายที่มีต่ออุตสาหกรรมนั้น • กิจกรรมทางการเมือง เสถียรภาพทางการเมือง
การวิเคราะห์ทางสังคม (Social Analysis)	• สภาพทางสังคมในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ • กลุ่มผลประโยชน์ในสังคม สภาพแวดล้อม
การวิเคราะห์ทางด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human resources Analysis)	• แรงงานที่ใช้ในการผลิต การจ้างงาน ศักยภาพของแรงงาน ความ ต้องการแรงงานเฉพาะด้าน
การวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐกิจ (Macroeconomic Analysis)	• แนวโน้มของเศรษฐกิจมหภาพ ความต้องการซื้อ และการเสนอขาย ทางเศรษฐกิจ • อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ • อัตราดอกเบี้ย • อัตราเงินเฟ้อ
การวิเคราะห์ทางด้านเทคโนโลยี (Technological Analysis)	• เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีที่ใช้ • การพัฒนาทางเทคโนโลยี
การวิเคราะห์ทางการเงิน (Financial Analysis)	• การพิจารณาจุดแข็งจุดอ่อนทางการเงิน โดยตรวจสอบจากงบดุล งบแสดงรายได้และค่าใช้จ่าย

การกำหนดทิศทางขององค์การ (Establishing Organizational Direction)

การกำหนดทิศทางการทำงานเป็นกระบวนการขั้นที่สองของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ สิ่งที่ผู้บริหารจะต้องกระทำหลังจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมแล้วคือการวิเคราะห์ภารกิจขององค์การ (Determining Organization Mission) หมายถึง การวิเคราะห์ภารกิจขององค์การว่ามีอะไรบ้าง ทำไมจึงมีภารกิจนั้น เหตุผลของการกำหนดภารกิจนั้นขึ้นมาเพื่ออะไร โดยทั่วไปแล้วองค์การจะกำหนดภารกิจตามผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ให้แกลูกค้า โดยพิจารณาด้วยว่าใครคือลูกค้า ภารกิจขององค์การจะเป็นคำกล่าวกว้าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการกำหนดภารกิจที่ผ่านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมมาแล้วเป็นอย่างดี จากนั้นผู้บริหารต้องกำหนดความภารกิจ (Developing a Mission Statement) หมายถึง การเขียนข้อความขึ้นมาเพื่ออธิบายถึงภารกิจที่จะต้องปฏิบัติเป็นการแสดงข้อความที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้สมาชิกในองค์การเกิดความเข้าใจและมั่นใจว่าจะต้องปฏิบัติภารกิจใดบ้าง ที่ต้องกระทำเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

ความสำคัญของภารกิจขององค์การ (The Importance of Organizational Mission)

ภารกิจมีความสำคัญมากต่อองค์การเพราะภารกิจช่วยให้ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นไปได้มากขึ้นที่จะสำเร็จเป็นอย่างดีเพราะภารกิจช่วยให้พนักงานมีความพยายามที่จะทำให้ได้ตามทิศทางที่กำหนด ภารกิจช่วยให้ผู้บริหารมีการกำหนดเป้าหมายในสิ่งที่จะต้องทำให้สำเร็จ และภารกิจขององค์การ ช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรทางการบริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและภารกิจยังเป็นประโยชน์ในการชี้แนะว่าควรใช้ทรัพยากรทางการบริหารอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด

ความสัมพันธ์ระหว่างภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์การ (The Relationship between Mission and Objective) หมายถึง วัตถุประสงค์ขององค์การกับภารกิจที่กำหนดมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในอนาคตขององค์การ ประโยชน์ของวัตถุประสงค์และภารกิจที่ต้องปฏิบัติดำเนินไปด้วยกันเสมออย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ได้วิเคราะห์แล้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation: Tools)

การกำหนดกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารกำหนดกลยุทธ์จากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ได้วิเคราะห์แล้ว เครื่องมือที่จะช่วยให้การกำหนดกลยุทธ์เป็นไปด้วยดีประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์คำถามวิกฤติ (Critical Question Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์ในแนวความคิดทางการจัดการหลาย ๆ ด้านซึ่งประกอบด้วยคำตอบคำถามสำคัญ 4 ประการต่อไปนี้

- 1.1 อะไรคือวัตถุประสงค์ขององค์การ
- 1.2 องค์การต้องการดำเนินไปในทิศทางไหน
- 1.3 สภาพแวดล้อมขององค์การเป็นอย่างไร และยังคงเป็นอย่างนั้นต่อไปหรือไม่
- 1.4 อะไรคือความต้องการที่จะให้บรรลุผลสำเร็จในอนาคต

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์การเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์การและภายนอกองค์การ เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในทำให้ทราบจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์การ ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกทำให้ทราบโอกาสและอุปสรรคขององค์การ

การวิเคราะห์ (TOWS Matrix) คือการจับคู่ของหัวข้อของ SWOT เพื่อกำหนดกลยุทธ์เป็นการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสอุปสรรคสภาพแวดล้อมใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกได้ 4 ประการ

สภาพแวดล้อมภายใน

ตารางที่ 3 สภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
● ความสามารถ ศักยภาพที่โดดเด่นของกิจการ ● ตราสินค้า, ชื่อสินค้า ● บุคลากรที่มีคุณภาพ ● การเงินมั่นคง ● เทคโนโลยีทันสมัย	● ฐานะการเงินไม่ดี ● ชื่อเสียง การยอมรับน้อย ● บุคลากรด้อยความสามารถ ● ขาดเทคโนโลยี
โอกาสจากสภาพแวดล้อม(Opportunity)	อุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก (Threats)
● รัฐบาลส่งเสริม ● ขยายตลาดใหม่ ● คู่แข่งขันน้อยราย ● ลูกค้าให้ความสนใจ	● การกีดกันทางการค้า ● กฎระเบียบต่าง ๆ ● สินค้าทดแทนกัน ● ปัญหาเศรษฐกิจ

สภาพแวดล้อมภายนอก

ภาพแสดงลักษณะต่าง ๆ ของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

- 1. กลยุทธ์ SO หมายถึง ธุรกิจมีจุดแข็งและมีโอกาสในการเจริญเติบโตได้อีก ทำให้ธุรกิจสามารถขยายการลงทุนเพิ่ม ได้อีก เพิ่มการผลิต ขยายตลาด
- 2. กลยุทธ์ ST หมายถึง ธุรกิจมีจุดแข็ง แต่อุปสรรคจากคู่แข่ง หรือปัจจัยอื่น ๆ ธุรกิจจึงควรหลีกเลี่ยงอุปสรรค
- 3. กลยุทธ์ WO หมายถึง ธุรกิจมีจุดอ่อนแต่มีโอกาสดีที่เอื้ออำนวยในธุรกิจ เช่น ขาดเงินทุน หรือขาดความเชี่ยวชาญในการผลิต หรืออาจมีจุดอ่อนอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถคงอยู่ได้ ธุรกิจควรค้นหาวิธีในการเปลี่ยนจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็ง เพราะยังมีโอกาสหรือช่องทางในการทำธุรกิจอยู่มาก
- 4. กลยุทธ์ WT หมายถึง เป็นสภาวะการเลี้ยวที่เลวร้ายที่สุด เพราะนอกจากธุรกิจจะมีจุดอ่อน ในตนเองแล้ว ยังมีอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ จึงควรพิจารณาเลิกกิจการหรือแสวงหาความร่วมมือ กับธุรกิจอื่น

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ Tows Matrix

ปัจจัย ภายใน Strengths	ปัจจัย ภายนอก Weaknesses	
	โอกาส Opportunity	อุปสรรค Threats
กลยุทธ์ SO	กลยุทธ์ WO	กลยุทธ์ WT

3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation)

กระบวนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมี 4 ขั้นตอนที่จะช่วยให้การนำไปปฏิบัติเป็นผลสำเร็จอย่างมีคุณค่า ในการนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติจะต้องอาศัยทักษะด้านต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้

3.1 ทักษะในด้านการนำไปปฏิบัติ (Interacting Skill) หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความเข้าใจในความรู้สึกเครียดและสับสนของพนักงานในระหว่างการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ผู้บริหาร

จะค้นหาวิธีในการช่วยให้พนักงานได้ทราบวิธีที่ดีที่สุดในการนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้

3.2 ทักษะทางการจัดสรรทรัพยากร (Allocating Skill) หมายถึง ผู้บริหารมีทักษะทางการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ความสำเร็จของการนำไปปฏิบัติอยู่ที่การกำหนดตารางการทำงาน การกำหนดค่านงบประมาณ เวลา และทรัพยากรอื่นที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

3.3 ทักษะทางการตรวจสอบดูแลผลการทำงาน (Monitoring Skill) หมายถึง ผู้บริหารมีความสามารถในการพิจารณาว่าผลการทำงานเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกลยุทธ์นั้นหรือไม่เพื่อหาทางแก้ไขให้ดีขึ้น

3.4 ทักษะทางการจัดองค์การ (Organizing Skill) หมายถึง ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดโครงสร้างการทำงาน กำหนดเครื่องข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับผิดชอบงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

4. การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Control)

การควบคุมกลยุทธ์ เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตรวจสอบดูแล และประเมินผลของกลยุทธ์ให้มีกระบวนการทั้งหมดในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม การควบคุมเชิงกลยุทธ์เน้นที่กิจกรรมที่ผู้บริหารพิจารณาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ทิศทางขององค์การ การกำหนดกลยุทธ์ และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการควบคุมกลยุทธ์ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2550)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

หลักการสำคัญ 8 ประการสำหรับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

1. ความจริง (Reality) ของมนุษย์ไม่เหมือนกัน ประสบการณ์และกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) เป็นตัวกำหนดรูปแบบของระบบการให้คุณค่าและความจริงของมนุษย์ มนุษย์จึงมีวิธีการแปลความหมายหรือทำความเข้าใจสิ่งรอบตัวที่แตกต่างกัน ความจริงเชิงสังคมของมนุษย์จึงซับซ้อนและแตกต่างหลากหลาย เนื่องจากมีบริบทและกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมที่แตกต่างกัน ความจริงของนักวิจัยอาจแตกต่างกันข้ามกับความจริงของคนในเหตุการณ์/ ปรากฏการณ์ที่ศึกษา (Insider) นักวิจัยเป็นเพียงคนนอกเหตุการณ์/ ปรากฏการณ์ (Outsider) ที่เข้าไปทำการศึกษาและฟังตระหนักถึงกรอบของความจริงและระบบการให้คุณค่า/ วัฒนธรรมของตัวผู้วิจัยเองที่อาจมีผลต่อมุมมองของคนต่อประชากรที่ศึกษาทำให้นักวิจัยเข้าไม่ถึงความจริง/ มุมมองของคนใน (Insider's Perspective) นักวิจัยฟังบันทึกมุมมอง

ของตนเองลงไปในบันทึกสนามจริง (Field Notes) โดยแยกออกจากข้อมูลในสนาม และตรวจสอบมุมมองของตนกับข้อมูลในสนามเพื่อให้สามารถอธิบายเหตุการณ์ ที่ศึกษาตามมุมมองของคนในได้ อย่างแท้จริง อันเป็นหัวใจสำคัญของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

2. ภาษาและถ้อยคำของกลุ่มประชากรที่ศึกษาอาจมีความหมายลึกเฉพาะ ที่แตกต่างกับ ภาษาของผู้วิจัยแม้ว่าจะเป็นภาษาเดียวกันกับผู้วิจัย นักวิจัยพึงระมัดระวังความเข้าใจของตนกับ ภาษาถ้อยคำเหล่านั้น ควรตรวจสอบทำความเข้าใจความหมายของคำเหล่านั้นกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

3. บริบทเป็นปัจจัยสำคัญในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม บริบทหมายถึง ปัจจัยทุกด้านที่มีอิทธิพลต่อปรากฏการณ์ (Pphenomena) เช่น ปัจจัยทางกายภาพ (Physical Setting) ระบบการให้ความหมายและคุณค่า บุคลิกและปัจจัยภายในปัจเจก/ องค์กร บรรยากาศทางการเมือง/ สังคม/ เศรษฐกิจ ภูมิหลังของประวัติศาสตร์/ วัฒนธรรม/ ศาสนา และปัจจัยชีวภาพ เป็นต้น บริบทต่าง ๆ เหล่านี้มีได้อยู่ใด ๆ เป็นอิสระต่อกัน หากแต่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การวิเคราะห์ เชิงคุณภาพต้องนำบริบทวิเคราะห์ร่วมกับปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยเสมอว่า บริบทเหล่านั้น มีอิทธิพลต่อปรากฏการณ์อย่างไร/ ข้อมูลต่าง ๆ ในปรากฏการณ์นั้นอยู่ในบริบทอะไร/ หรือปัจจัย บริบทอะไรมีผลต่อมุมมอง/ พฤติกรรมของคน/ กลุ่มต่าง ๆ ในสนามวิจัยที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสนามวิจัยนั้น หรือแตกต่างไปจากพื้นที่นอกสนามวิจัย

4. คำอธิบายเชิงทฤษฎี/ ทฤษฎี เป็นทั้งแนวทางการวิจัยและผลของการวิจัย ทฤษฎี อาจให้แนวทางในการออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ซึ่งประกอบไปด้วย ชุดของแนวคิดรวบยอดทั่วไป (General Concepts) จำนวนหนึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกัน และอธิบาย หรือทำนายพฤติกรรม/ ทัศนคติ/ เหตุการณ์ในล่วงหน้าในปรากฏการณ์ที่ศึกษา อย่างไรก็ตามกรอบ แนวคิดการวิจัยจากทฤษฎีเหล่านี้มีความยืดหยุ่นไม่ตายตัว เป็นเพียงแนวทางเบื้องต้นของการเก็บ ข้อมูลและการวิเคราะห์ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้เสมอตามลักษณะของข้อมูล อนึ่ง ผู้วิจัย อาจไม่ใช้ทฤษฎีใด ๆ มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น โดยทฤษฎีจะผุดขึ้นมาเองจากการ วิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพต้องนำไปสู่ข้อค้นพบคุณลักษณะทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยการอธิบายเชิงเหตุผลว่าทำไมคุณลักษณะของคน/ กลุ่มในสนามวิจัยที่ค้นพบนั้นจึงมี ความแตกต่างกันในกลุ่มต่าง ๆ หรือแตกต่างกันไปจากพื้นที่อื่นนอกสนามวิจัย

6. การเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว เนื่องจาก พฤติกรรมเหล่านั้นมีเบื้องหลังอันซับซ้อนไม่ตรงไปตรงมา ปรากฏการณ์ที่นักวิจัยได้สัมผัส อาจมีความหมายที่ไม่ตรงกับความเข้าใจของนักวิจัย การเก็บข้อมูลในสนามวิจัยจะต้องทำการ

วิเคราะห์ ตั้งข้อสงสัย/ ตั้งคำถาม/ สมมุติฐานใหม่ ๆ เก็บข้อมูลเพิ่มเติม ตรวจสอบความเป็นจริง/ ความถูกต้อง/ สมมุติฐาน และวิเคราะห์ซ้ำกลับไปมาระหว่างการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ อยู่ตลอดเวลา (Iterative Analysis) จนกว่าจะไม่มีข้อมูล/ คุณลักษณะใหม่ ๆ คำอธิบายใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอีก

7. การพรรณนาเล่าเรื่องของคนในพื้นที่ (Insider) อาจมีวัตถุประสงค์แฝงซ่อนเร้น เช่น การรักษาภาพพจน์ของตนหรือกลุ่ม/ ความเกรงใจ/ อคติ/ การปกป้องผลกระทบดังนั้นประเด็นที่อ่อนไหวของกลุ่ม/ ชุมชนในสนามวิจัยอาจถูกบอกเล่าหรือถูกนำเสนอแบบผิวเผิน/ ปิดบังซ่อนเร้น/ หรือเบี่ยงเบนไปจากความจริงในสนามวิจัยนั้น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกรณียกเว้น (Exceptional Case)/ คนส่วนน้อย/ หรือคนที่อยู่นอกกลุ่มนั้นอาจให้ข้อมูลที่ทำให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่อยู่ทั่วในสนามวิจัย แต่ไม่มีการสื่อสารกันอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาเพราะเป็นประเด็นอ่อนไหวของคนส่วนใหญ่ในกลุ่มนั้น

8. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพให้ความสนใจทั้งของของคนส่วนใหญ่ (Majority) และคนส่วนน้อย (Minority) หรือกลุ่มคนที่ไม่มีปากมีเสียงในสนามวิจัยนั้น ซึ่งจะทำให้ได้ภาพรวมที่สมบูรณ์ที่รวมถึงประเด็นที่หนึ่งไม่ถึงหรือถูกละเลยจากคนส่วนใหญ่ แต่อาจเป็นประเด็นอ่อนไหวสำคัญที่สะท้อนภาพของคนส่วนใหญ่ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่เต็มใจกล่าวถึง

ข้อมูลเชิงคุณภาพ หมายถึงข้อมูลด้านความคิดเห็น ความเชื่อ เจตคติ คุณค่า โลกทัศน์ ความรู้ พฤติกรรม/ วิถีชีวิต/ ปฏิสัมพันธ์ โครงสร้างทางสังคม กระบวนการภายในกลุ่ม/ องค์การ การรับรู้ อารมณ์ความรู้สึก

ข้อมูลเชิงคุณภาพปฐมภูมิ (Primary Qualitative Data) คือ ข้อมูลที่มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ข้อมูลเหล่านี้ต้องถูกบันทึกเป็นข้อความ (Text) เพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ต่อไป

ข้อมูลเชิงคุณภาพทุติยภูมิ (Secondary Qualitative Data) คือข้อมูลที่เป็นตัวเลข หรือข้อความ (text) ที่อยู่ในสิ่งบันทึกต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วรรณกรรม บันทึกประชุม บัญชีงบดุล ภาพ เสียง ข้อมูลที่ไม่เป็นข้อความ เช่น ตัวเลข ภาพ และเสียง จะต้องแปลความหมายเป็นข้อความที่ถูกบันทึกเป็นตัวอักษร (Text) เพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิได้

โดยสรุป การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ คือการนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาบันทึกเป็นข้อความ (Text) เพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาข้อความที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่าง ตัวข้อมูลและบริบทกับความหมายของการคิด/ การกระทำในเหตุการณ์/ ปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งนำไปสู่การตีความหมาย (Interpret) เพื่อสร้างคำอธิบายเชิงนามธรรม ที่แสดงความเป็นเหตุเป็นผลอันซับซ้อนของ

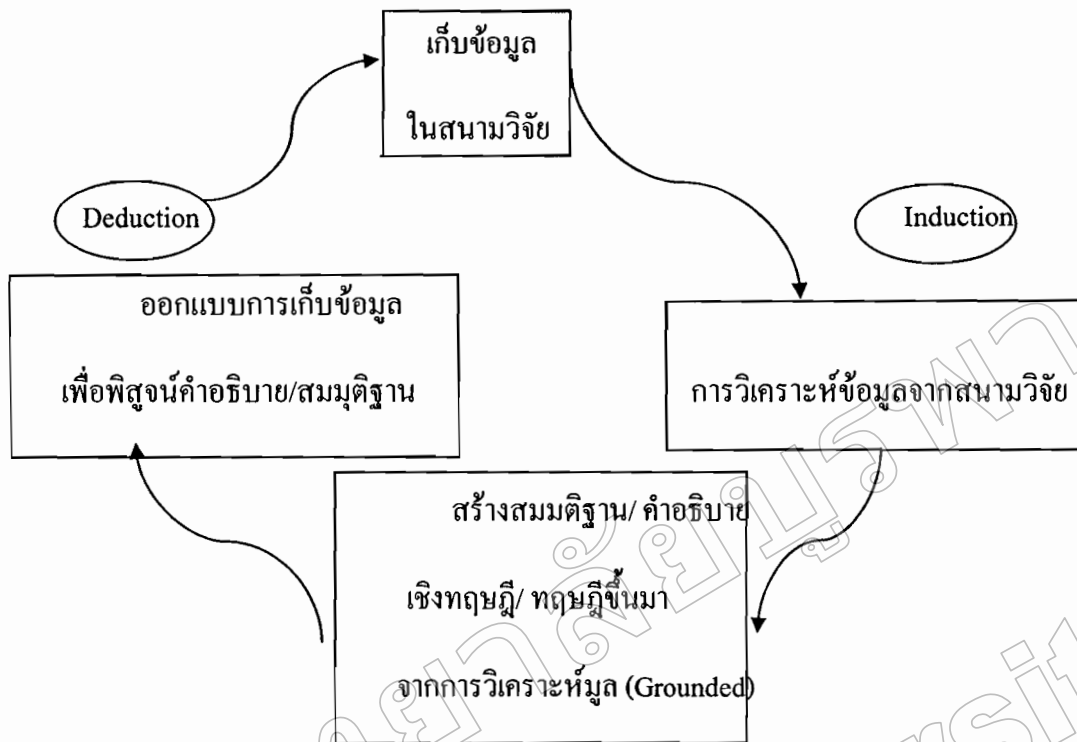
แบบแผนการกระทำ/ กิจกรรมและความหายของมนุษย์ภายใต้บริบทเฉพาะ โดยสัมพันธ์เชื่อมโยง ใกล้ชิดกับรูปธรรมของข้อมูลในสนามวิจัย อย่างไรก็ตามคำอธิบายเชิงนามธรรมนี้เป็นเพียง คำอธิบายเชิงทฤษฎีที่มีความเฉพาะเจาะจงกับกรณีศึกษามากกว่าที่จะเป็นทฤษฎีทั่วไป ที่นำมา อธิบายกรณีเดียวกันที่เกิดขึ้นที่อื่นได้ด้วย รูปแบบการวิเคราะห์เชิงคุณภาพตามที่กล่าวมาจึงเรียกว่า อีกอย่างหนึ่งว่า “การวิเคราะห์เนื้อหา” (Content Analysis)

กระบวนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

หัวใจสำคัญของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพคือ การสร้างข้อมูลสรุปเชิงนามธรรมหรือ องค์ความรู้ด้วยการสร้างคำอธิบายเชิงเหตุผล/ตรรกะ (Logic) ทั่วไปขึ้นจากการรวบรวมรูปธรรม ของข้อมูลชุดหนึ่ง (Facts) ที่มีลักษณะเจาะจง (Specific) ทำการวิเคราะห์ซึ่งเป็นไปตามหลักการ อุปนัย (อุปมาน-Induction)

อย่างไรก็ตามการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ซ้ำกลับไปมา (Iterative Analysis) เมื่อรวบรวมข้อมูลรูปธรรมจากสนามวิจัยขึ้นมาแล้วทำการวิเคราะห์เบื้องต้น เพื่อหาคำตอบเหตุและผลซึ่งเป็นไปตามหลักการอุปนัย (Induction) ผู้วิจัยจึงใช้คำอธิบาย/ สมมติฐานที่ได้รับมานั้นเป็น โจทย์ไปออกแบบการเก็บข้อมูลในรอบต่อไปเพื่อพิสูจน์/ ตรวจสอบ/ ยืนยัน/ ถ่วงถ่วง คำอธิบายหรือสมมติฐานเบื้องต้นที่ตั้งขึ้นมาจากการเก็บข้อมูลรอบแรก ขั้นตอน การพิสูจน์เช่นนี้ถือว่า เป็นไปตามหลักการนิรนัย (อุปมาน-Deduction)

ดังนั้น การวิเคราะห์เชิงคุณภาพจึงใช้หลักการอุปนัย (Induction) ผสมผสานสลับกันกับ หลักการนิรนัย (Deduction) แต่ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนคำอธิบาย/ สมมติฐานได้ตามลักษณะของข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไปขณะเก็บข้อมูลในสนาม หลักการอุปนัย (induction) จึงยังคงเป็นหัวใจสำคัญของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ คำอธิบายเชิงทฤษฎีที่ได้จาก การวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีลักษณะทฤษฎีที่สร้างขึ้นมาจากข้อมูลบนพื้นสนามวิจัยที่เรียกกันว่า ทฤษฎีจากพื้นสนาม (Grounded Theory)

ภาพที่ 14 วงจรการสร้างคำอธิบายเชิงทฤษฎีจากพื้นสนาม

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เริ่มต้นตั้งแต่การออกแบบ/ เลือกใช้กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการเก็บข้อมูลและแนวทางการวิเคราะห์เบื้องต้น อย่างไรก็ตาม บางครั้งกรอบแนวคิดการวิจัยจะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเมื่อนักวิจัยเริ่มเก็บข้อมูลเบื้องต้นไปก่อนโดยไม่มีกรอบแนวคิดมาก่อนเก็บข้อมูลดังเช่นการวิจัยด้านมานุษยวิทยา (Anthropology)

นักวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องบันทึกข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลในสนามให้เป็นระบบ ในการบันทึกข้อมูลนักวิจัยต้องทบทวน ตรวจสอบ ตั้งข้อสังเกต/ คำถามกับข้อมูลที่ได้มารวมทั้งการสรุปข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งนำไปสู่การเก็บข้อมูลซ้ำใหม่ จึงถือได้ว่าเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลระดับหนึ่ง

เมื่อข้อมูลที่เก็บขึ้นมาจากสนามมีจำนวนมากขึ้น ข้อมูลจะอยู่กระจัดกระจายจึงต้องมีการจัดข้อมูลให้เป็นระบบโดยการจำแนกให้เป็นหมวดหมู่ด้วยระบบรหัส (Code) ชุดรหัสได้จากการอ่านเนื้อหาของข้อมูลในบันทึกทั้งหมดโดยละเอียดกลับไปกลับมาซึ่งทำให้ผู้วิจัยมองเห็นประเด็นหลักที่สามารถนำไปกำหนดเป็นรหัสเพื่อจำแนกข้อมูลต่อไป อนึ่งรหัสเพื่อใช้จำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ อาจกำหนดขึ้นล่วงหน้าก่อนการเก็บข้อมูลก็ได้โดยใช้คำถามวิจัย/ กรอบแนวคิดการวิจัย/ และคำถามเพื่อการเก็บข้อมูลเป็นแนวทางการสร้างระบบรหัส

ข้อมูลที่ถูกใส่รหัสเดียวกันในบันทึกข้อมูลฉบับต่าง ๆ จะถูกแยกออกมาจากบันทึกเดิม เพื่อจัดเรียงข้อมูลใหม่ตามรหัสเดียวกัน ขั้นตอนนี้จึงเป็นการจัดแสดงข้อมูล (Data Display) โดยใช้ระบบรหัสเป็นเครื่องมือการอ่านข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้รหัสเดียวกันทำให้มองเห็นแบบแผน/ ความหมายต่าง ๆ และความหลากหลายของความหมายในข้อมูลเหล่านั้น ซึ่งเป็นการสร้างข้อสรุปชั่วคราวของข้อมูลจึงเท่ากับเป็นการลดขนาดข้อมูลและช่วยกำจัดข้อมูลที่ไม่จำเป็น/ ไม่ต้องการออกไป (Data Reduction) การสร้างข้อสรุปย่อยชั่วคราวจะต้องมีการตรวจสอบเพื่อยืนยันความถูกต้อง (Verification) (ทวิศักดิ์ นพเกษร, 2549)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

แนวทางการสนทนากลุ่ม

การวิจัยโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย หรือการสนทนากลุ่มย่อย หรือการสัมภาษณ์กลุ่มนี้ยังสามารถใช้ได้ดีในเรื่องการเพิ่มความรู้ และการปฏิบัติของชุมชนเพื่อป้องกันเอดส์ (พันธุ์ทิพย์ รามสูตร, 2545, หน้า 51-54) เป็นตัวอย่างในการดำเนินการวิจัยแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดังนี้

1. เป้าหมายการสนทนา

- 1.1 กล่าวคำต้อนรับ ทักทาย ขอบคุณผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา
- 1.2 แนะนำตนเอง (ผู้ดำเนินกระบวนการกลุ่ม-Mod-erator) ซึ่งอาจเป็นผู้วิจัยเอง หรือเป็นวิทยากรรับเชิญ) และผู้ร่วมวิจัย
- 1.3 อธิบายวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มว่าต้องการทราบอะไร และเพื่อประโยชน์อะไรบ้างที่จะได้รับการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนาตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง
- 1.4 อธิบายรูปแบบการสนทนา กติกา และอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการในการสนทนา เช่น การขออนุญาตใช้เทปบันทึกเสียง และมีผู้คอยจดคำสนทนา
- 1.5 ขอให้ผู้เข้าร่วมสนทนาแนะนำตนเอง และสถานภาพต่าง ๆ ของตนเอง
- 1.6 เริ่มการสนทนาในเรื่องทั่วไปเพื่ออุ่นเครื่องพยายามใช้คำถามที่อุ่นเครื่องนี้ไปในทิศทางเดียวกับเรื่องที่จะต้องการศึกษา

2. สถานการณ์ของชุมชน

- 2.1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น แหล่งทรัพยากรในหมู่บ้านมีอะไรบ้าง
 - การทำมาหากินเป็นอย่างไร รายได้ การว่างงาน
 - ฐานะเศรษฐกิจของคนในชุมชน เช่น รวย จน พอมีพอใช้ มีหนี้สินหรือไม่

2.2 ด้านสังคม

- โครงสร้างสังคมเป็นอย่างไร
- สังคมเกี่ยวกับลักษณะความผูกพันของชาวบ้านเป็นอย่างไร
- การอพยพย้ายถิ่นมีมากหรือไม่
- การจัดระเบียบสังคมสามารถทำได้หรือไม่

3. ธรรมเนียมปฏิบัติ (Customary Practice) เรื่องเพศสัมพันธ์ของคนในชุมชน

3.1 ปกติจะแต่งงานกันอายุเท่าไร

3.2 มีกิจกรรมและประเพณีอะไรที่ทำให้หนุ่มสาวรู้จักกัน

3.3 ปกตินิยมแต่งงานกันเองภายในหมู่บ้านหรือไม่

4. ความรู้ ทักษะต่อเรื่องที่สนทนา

4.1 รู้จักโรคเอดส์หรือไม่

4.2 สถานการณ์โรคเอดส์ในประเทศไทยเป็นอย่างไร

4.3 สถานการณ์โรคเอดส์ในหมู่บ้านเป็นอย่างไร

4.4 คิดว่าโรคเอดส์คุกคามหมู่บ้านเราหรือไม่

4.5 ถ้ารู้ว่ามีคนเป็นโรคเอดส์ในหมู่บ้านจะอย่างไร

5. แนวคิดในการพัฒนา

5.1 คิดว่าควรเป็นหน้าที่ของใครในการจัดการดูแลโรคเอดส์นี้

5.2 คิดว่าชุมชนควรมีบทบาทอย่างไรในการป้องกันชุมชนให้ปลอดภัยจากโรคเอดส์

5.3 มชนมีการดำเนินการอย่างไรหรือไม่ในการป้องกันโรคเอดส์

การวิจัยโดยการใช้อุปกรณากลุ่มย่อย หรือการสนทนากลุ่มย่อย หรือการสัมภาษณ์กลุ่มนี้ยังสามารถใช้ได้ดีในเรื่องการวิจัยด้านความต้องการของผู้ประกอบการพนักงานในด้านการวางแผนโบราณ สถาปัตยกรรม และธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ดังเช่น การศึกษาความต้องการศึกษาต่อในด้านการแพทย์บูรณาการซึ่งอาจจะมีแนวทางการสนทนากลุ่มของผู้ประกอบการธุรกิจด้านสุขภาพ ดังนี้ (ธนรัตน์ เทียงกมล, 2548)

1. สนทนาเรื่องทั่วไป

1.1 ไม่ทราบว่าท่านทำธุรกิจนี้มานานหรือยังครับ/ค่ะ มีสาขาอื่น ๆ อีกหรือไม่ครับ/ค่ะ ที่ไหนบ้าง

1.2 ไม่ทราบว่าสถานประกอบการของคุณมีคนงานอยู่กี่คนครับ มีตำแหน่งอะไรบ้าง ตำแหน่งละกี่คนครับ/ค่ะ

ก็สามารถยืดหยุ่นได้บ้างเพื่อมิให้ดูเคร่งเครียดจนเกินไป จนอาจทำให้เกิดข้อจำกัดในการสนทนาได้ และการดำเนินกระบวนการกลุ่มที่น่าสนใจ สนุกสนานและสมาชิกมีส่วนร่วมทุกคน (ถวิลวดี บุรีกุล และเมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, 2548, หน้า 51-55) จึงเป็นความท้าทายความสำเร็จของการดำเนินการอภิปรายกลุ่ม ของผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่ม (Moderator) นอกจากนี้ ความราบรื่นในกระบวนการอภิปรายกลุ่ม จึงขึ้นอยู่กับคณะวิจัยที่จะร่วมมือร่วมใจกันบริหารจัดการและแก้ปัญหา และข้อขัดข้องที่อาจเกิดขึ้น ในระหว่างกระบวนการวิจัย

ความสำเร็จที่จะได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการอภิปรายกลุ่มย่อย หรือการสนทนากลุ่มย่อยหรือการสัมภาษณ์กลุ่มในการใช้กระบวนการวิจัยการอภิปรายกลุ่มย่อยให้เกิดประโยชน์และเป็นที่ยอมรับ มีเหตุผลหลายประการดังต่อไปนี้ (นงนภัส เทียงกมล, 2549)

1. การอภิปรายกลุ่ม หรือการอภิปรายกลุ่มย่อยเหมาะสำหรับการดึงข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบางด้านความรู้สึก เช่น กลุ่มรกร่วมเพศ กลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มชนกลุ่มน้อย สตรีหรือคนยากจน
2. การอภิปรายกลุ่มสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลเสริมสำหรับการวิจัยที่เก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่น และยังสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ
3. การอภิปรายกลุ่มสามารถใช้ในการให้เหตุผลในการอธิบายข้อมูลที่ค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การสำรวจ เมื่อผลจากการวิจัยเชิงสำรวจไม่สามารถอธิบายลึกถึงแนวคิดทัศนคติ และค่านิยมของกลุ่มประชากรในการวิจัยเชิงสำรวจนั้น
4. การอภิปรายกลุ่มสามารถถูกนำมาใช้ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพอื่น ๆ เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ เช่น การใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Observation) ในการศึกษาชาติเชิงพรรณนา (Ethnographic Study) ทั้งนี้เพราะวิธีวิจัยแต่ละวิธีจะให้ข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาในการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากนี้เป้าหมายหลักของการใช้การวิจัยหลากหลาย วิธีเพื่อเป็นการเสริมความสมบูรณ์ของงานวิจัย รวมทั้งยังสามารถใช้เป็นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วยวิธีการวิจัยที่แตกต่างกันสามวิธี (Triangular Methodology)
5. การอภิปรายกลุ่มมีประโยชน์สำหรับการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์มุมมองและแนวคิดระหว่างสมาชิกและทำให้ผู้วิจัยรู้และเข้าใจว่าสมาชิกมีความเห็นอย่างไรในหัวข้อที่ประชุมกลุ่มกัน รวมทั้งทำให้ผู้วิจัยสามารถหยั่งรู้ถึงทัศนคติ ค่านิยม แนวคิด และความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มได้อีกด้วย
6. การอภิปรายกลุ่มมีประโยชน์ในการวิจัยที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลบางประการที่ไม่สามารถได้จากการวิจัยวิธีอื่น เพราะว่าหากการดำเนินการกระบวนการกลุ่มในการวิจัยด้วย

การอภิปรายกลุ่มที่มีประสิทธิภาพจะทำให้สมาชิกทุกคนแสดงทัศนคติ ความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ตามหลักประชาธิปไตยแล้ว จะช่วยให้ได้ข้อคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างมากจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และมีการสรุปประกายความคิดแก่สมาชิกร่วมกลุ่มได้เป็นอย่างดี

7. การอภิปรายกลุ่มสามารถให้ข้อมูลพื้นฐานบางประการ สำหรับการตั้งสมมติฐาน การวิจัย และอาจทดสอบสมมติฐานดังกล่าวด้วยการวิจัยเชิงปริมาณได้

8. การอภิปรายกลุ่มสามารถให้แนวทางในการตั้งโจทย์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ การรับรู้ ความคิดเห็นและรวมถึงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย และจากการอภิปรายกลุ่มอาจก่อให้เกิดแนวความคิด (Ideas) มโนทัศน์หรือความคิดรวบยอด (Concepts) ใหม่ ๆ และอาจเกิดการพัฒนารูปแบบ (Model) ได้

9. การอภิปรายกลุ่มจะช่วยให้สามารถค้นหาข้อมูลในบางปรากฏการณ์ที่มีผู้รู้เพียงเล็กน้อยได้

10. การอภิปรายกลุ่มสามารถให้ข้อมูลที่เพียงพอโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่นมาสนับสนุน หากมีการดำเนินการอย่างระมัดระวังและมีการเตรียมที่ดีพอ

11. การอภิปรายกลุ่มมักใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแบบสอบถามเพื่อการวิจัยสำรวจ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยประเภทอื่น ๆ ได้

กระบวนการดำเนินการอภิปรายกลุ่ม

ข้อพึงระวังในการวิจัยแบบการอภิปรายกลุ่มที่เกี่ยวกับขั้นตอนการเตรียมตัว กระบวนการดำเนินการ คณะผู้วิจัย และเทคนิควิธีที่ใช้ในกระบวนการดำเนินการวิจัยซึ่งมีหลายประการดังนี้

1. ขั้นตอนการคัดเลือกสมาชิก

ในการคัดเลือกสมาชิกเพื่อเข้าร่วมการอภิปรายกลุ่มนั้นจะมีหลักการเหมือนการวิจัยเชิงคุณภาพอื่นที่จะต้องเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จึงต้องมีเป้าหมายและเกณฑ์ในการเลือกที่เหมาะสมสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษา และกลุ่มเป้าหมายที่เลือกมานี้จะต้องเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ดีที่สุด เช่น การวิจัยเกี่ยวกับเครื่องคัมพูกำลัง กลุ่มเป้าหมายคือ คนที่ต้องขับรถระยะยาวหรือพนักงานที่ต้องขับรถเป็นประจำ ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายจึงควรเป็นผู้ขับรถบรรทุก และ/หรือขับรถรับจ้างสาธารณะ เช่น แท็กซี่มอเตอร์ และรถสามล้อเครื่อง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การสุ่มตัวอย่างอาจนำมาใช้ได้บางคราว (Morgan, 1997) แต่ไม่เป็นที่นิยมเพราะมีโอกาสได้ข้อมูลที่ไมตรงประเด็นปัญหา เพราะมาจากกลุ่มที่ไม่สอดคล้องกับประเด็นปัญหา

เคอร์เกอร์ได้เสนอวิธีการคัดเลือกสมาชิกกลุ่มดังนี้ (Krueger, 1994)

1.1 การสุ่มเลือกชื่อจากสมุดโทรศัพท์ แต่สำหรับการวิจัยการอภิปรายกลุ่มนี้ควรมีหลักเกณฑ์ในการสุ่มระดับหนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่าจะสุ่มจากโทรศัพท์ได้ต้องเป็นกรณี เช่น ต้องการผู้ประกอบการเกี่ยวกับสุขภาพ ก็สามารถสุ่มจากสมุดหน้าเหลืองที่มีรายชื่อผู้ประกอบการประเภทที่ต้องการดังกล่าวอยู่

1.2 การใช้เทคนิคลูกบอลหิมะ (Snow Ball Technique) เป็นการขอให้สมาชิกนำเพื่อนเข้ากลุ่มอภิปรายนั้น ผู้เขียนเห็นว่าจะใช้ได้ต่อเมื่อสมาชิกคนดังกล่าวจะไม่มาร่วมประชุมเอง เพราะมิฉะนั้นจะทำให้มีคนที่รู้จักกันมาร่วมกลุ่มสนทนาซึ่งโดยปกติไม่นิยมที่จะให้ทำเช่นนั้น

1.3 การใช้ถุงลูกหมู (Piglet Bag Technique) เป็นการขอให้สมาชิกแนะนำผู้อื่นที่มีลักษณะตรงกับเกณฑ์ที่กำหนดให้มาร่วมกลุ่มอภิปราย

1.4 เลือกจากรายการชื่อที่มีอยู่ เช่น รายชื่อลูกค้าของบริษัท รายชื่อลูกค้าธนาคาร และรายชื่อลูกค้าบัตรเครดิต เป็นต้น

1.5 เลือกจากจุดที่ให้บริการ โดยเชิญประชาชน หรือลูกค้าที่ใช้บริการจุดนั้นให้มาร่วม

1.6 เลือกจากผู้แทนที่ทำหน้าที่หาสมาชิกมาร่วมประชุมโดยตรง (นงนภัส เทียงกมล, 2548)

2. คุณลักษณะของสมาชิกกลุ่ม

เนื่องจากการอภิปรายกลุ่มจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสมาชิกเป้าหมายเป็นหลัก ดังนั้นคุณลักษณะของสมาชิกกลุ่มจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือต้องมีคุณลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีที่สุดและป้องกันการครอบงำหรือความรู้สึกกดดัน (Khan & Manderson, 1992) คุณลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น ลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม (Socio-economic Background) และวัฒนธรรม (Culture) เช่น อายุเพศ ศาสนา พื้นฐานทางการศึกษา (Background of Education) ฐานะความเป็นอยู่ (Living Status) สภาพประกอบอาชีพ สถานภาพในสังคม และลักษณะอื่น เช่น เป็นผู้หญิงโสดเหมือนกัน แต่มีผลการศึกษาที่บ่งชี้ว่ากลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความแตกต่างกัน อาจเป็นประโยชน์ในการได้ข้อมูลดีขึ้นในกรณีที่สมาชิกที่แตกต่างกันสามารถจุดประกายความคิดให้สมาชิกอื่นเกิดความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น

ดังนั้นผู้วิจัยต้องเข้าใจก่อนว่าสมาชิกที่คล้ายกันหรือแตกต่างกันที่ตอบสนองเป้าหมายการวิจัยได้ดีกว่ากัน (Morgan, 1997) หรืออาจต้องทำการวิจัยมากกว่าหนึ่งกลุ่มเป้าหมายก็ได้ หากผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นต้องกระทำเช่นนั้น

อย่างไรก็ตาม สมาคมสถิติแห่งสหรัฐอเมริกา (The American Statistical Association, 1997) แนะนำว่าสิ่งที่ต้องระวังอย่านำคนที่อยู่ในการควบคุมบังคับเดียวกัน ดังนั้นจึงไม่ควรเลือกอาจารย์และนักศึกษา หรือเจ้านายและลูกน้องมาในกลุ่มเดียวกันเด็ดขาด รวมทั้งการไม่นำเพื่อนสนิทหรือคนรู้จักมาร่วมกลุ่มสนทนา แต่ไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้การสุ่มเลือกผู้เข้าร่วมกลุ่มวิจัย เพราะว่าผลจากการอภิปรายกลุ่มไม่ได้นำไปใช้อภิปรายถึงลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มใหญ่ แต่เป้าหมาย (Goal) คือ การคัดเลือกสมาชิกที่เพียงพอต่อการได้ความคิดเห็นที่ครบถ้วนแต่ต้องไม่มากจนทำให้สมาชิกไม่กล้าที่จะมีส่วนร่วม และ โกลด์เค็นคอฟฟ์ ได้แนะนำในการคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมการอภิปรายกลุ่มไว้ดังนี้ (Goldenkoff, 2004)

- เน้นคัดเลือกสมาชิกที่มีศักยภาพในการให้ความรู้ที่เฉพาะพิเศษ (Specialized Knowledge) และรู้ลึก หรือเป็นคนวงในประเด็นดังกล่าว (Insight Into the Issue)
- เชิญคนที่จะมาร่วมอภิปราย หรือแบ่งปันมุมมองมากกว่าการมานั่งที่กลุ่ม (Focus Group)
- เน้นถึงคุณค่าของการวิจัย ความสำคัญของความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกลุ่ม และผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาใช้อย่างไร

3. จำนวนกลุ่ม และจำนวนสมาชิก

ในการอภิปรายกลุ่มควรจะมีสมาชิกระหว่าง 6-10 คน แต่ถ้าน้อยกว่าจะทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่หลากหลายครบถ้วนสมบูรณ์ และอาจจะมีสมาชิกในกลุ่ม 2-3 คน จะมีปฏิสัมพันธ์กันเองเกิดขึ้น แต่ถ้าสมาชิกมากกว่า 8 คนขึ้นไปอาจจะทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มย่อยที่มีปฏิสัมพันธ์กันเองเกิดขึ้นได้เช่นกัน หรือสมาชิกเกิดความเบื่อหน่ายที่ต้องรอจนถึงลำดับที่ตนเองจะพูด ซึ่งอาจทำให้หมดความสนใจในเนื้อหาที่ตนเองจะพูด จำนวนกลุ่มที่ต้องการในการวิจัยปัญหาเพื่อครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการจะขึ้นอยู่กับการใช้ประสบการณ์ของผู้วิจัยหรือการใช้ภาวะอึดตัวที่เกิดจากการกระบวนกรกลุ่มจนถึงจุดที่ไม่มีข้อมูลเพิ่มเติมอีกจะก่อให้เกิดความคิดใหม่เกิดขึ้นเมื่อถึงจุดอึดตัวแล้วจะหยุดการดำเนินการอภิปรายกลุ่ม

4. สมาชิกที่จะเข้ากลุ่ม

การอภิปรายกลุ่มในอุดมคตินั้นสมาชิกที่จะเข้ากลุ่มต้องไม่รู้จักกันมาก่อน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการครอบงำของสมาชิกที่รู้จักกันซึ่งอาจมีความเกรงใจกัน การที่สมาชิกไม่เคยรู้จักกันมาก่อนจะก่อให้เกิดการสนทนาที่เป็นตัวของตัวเองในด้านความคิดที่มีอิสระจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ แต่ในบางสถานการณ์การที่จะไม่มีคนแปลกหน้ามาเข้าร่วมกลุ่มนั้นย่อมเป็นไปได้ ดังเช่น การทำในชุมชนหรือหมู่บ้าน ดังเช่น การศึกษาของนงนภัส เทียงกมล (2548) เรื่องการศึกษาความต้องการเข้าเป็นสมาชิกในเครือข่ายการเรียนรู้การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมของ

ผู้นำชุมชนบางชื่อในเขตบางชื่อ กรุงเทพมหานคร ที่กลุ่มผู้นำต้องมาปฏิสัมพันธ์เนื่องจาก มีกิจกรรมชุมชนที่ต้องมีส่วนร่วมกันอยู่แล้วในหลาย ๆ กิจกรรม นอกจากนี้วัฒนธรรมของสมาชิก อาจเป็นอุปสรรค เช่น ในกรณีที่ไม่อยากพูดคุยเรื่องส่วนตัวกับคนแปลกหน้า ดังนั้น ผู้วิจัยอาจต้อง คัดเลือกคนที่รู้จักมาเข้ากลุ่ม เช่น ในการศึกษาคนที่ เป็น HIV Positive อาจต้องเป็นผู้ที่มารักษาพยาบาล ในที่เดียวกัน โดยเคยเห็นหน้ากันมาก่อน

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

โดยทั่วไปการอภิปรายกลุ่มจะนิยมใช้เวลาระหว่าง 1-1.5 ชั่วโมง แต่ไม่ควรเกินสองชั่วโมง ยกเว้นว่าสมาชิกในกลุ่มมีความสนใจอย่างมาก หรือผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่ม (Moderator) มีทักษะและประสบการณ์ที่จะทำให้กระบวนการอภิปรายกลุ่มสนุกสนานและน่าสนใจ ทำให้ สมาชิกสนใจที่จะสนทนาต่อเพราะยังมีความคิดอีกมากมายที่ยังไม่ได้แลกเปลี่ยน

6. พิธีกร หรือผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่ม หรือผู้นำการอภิปราย (Moderator)

พิธีกรหรือผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มอภิปรายจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญและเพียงพอที่จะตอบปัญหาที่ศึกษา ดังนั้น ประสบการณ์และทักษะ ของผู้ ดำเนินการกระบวนการกลุ่มจึงมีผลต่อคุณค่าและคุณภาพของข้อมูลที่ได้มาจากการประชุม กลุ่ม ดังนั้น หน้าที่สำคัญของผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่ม คือ การที่ต้องดำเนินการให้สมาชิก ทุกคนกระตือรือร้น ที่จะช่วยระดมความคิดเห็นอย่างสนุกสนาน เต็มใจและไม่เบื่อหน่าย ผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มจึงต้องมีความสามารถในการควบคุมให้กลุ่มอภิปรายไปในทิศทาง ตามเป้าหมายที่วางไว้

อย่างไรก็ตาม พิธีกร หรือผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มอภิปรายที่มีประสิทธิภาพจะต้อง รักษา การอภิปรายกลุ่มให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีโดยต้องไม่บั่นทอนความเชื่อมั่นของสมาชิกและ ต้องไม่แสดงความคิดเห็นแต่ประการใด และต้องให้สมาชิกช่วยกันออก

การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวม (Holistically Integrative Research)

ความเห็น หากมีสมาชิกหนึ่งหรือสองคนในกลุ่มพยายามชักนำหรือครอบงำสมาชิก อื่น ๆ ผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มจะต้องพัฒนาคุณภาพแนวทางการอภิปรายดังนี้ (นงนภัส เทียงกมล, 2548)

พิธีกร หรือผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการ กระบวนการอภิปรายกลุ่มจึงควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เฉพาะตัวและมีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการวิจัย ด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่มในการเป็นประจักษ์ความสำเร็จของงานวิจัยดังกล่าว คุณลักษณะที่พิธีกรหรือผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มที่มีคุณภาพพึงมีดังต่อไปนี้

- 6.1 ต้องมีความรู้อย่างเพียงพอสำหรับงานวิจัยดังกล่าว
- 6.2 ต้องให้เกียรติสมาชิกที่เข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม
- 6.3 ต้องเป็นผู้ฟังที่ดีซึ่งสามารถรับฟังความคิดเห็นทั้งที่เหมือนและแตกต่างกับตนเอง โดยสามารถจับประเด็นที่สำคัญได้อีกด้วย
- 6.4 ต้องเปิดใจกว้างเพื่อรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทุกคน
- 6.5 ต้องมีทักษะในการเป็นผู้นำ
- 6.6 มีความรู้สึกไวต่อความต้องการของสมาชิก
- 6.7 ต้องไม่ตัดสินการแสดงออกของสมาชิก
- 6.8 ต้องมีทักษะในการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มด้วยความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้เทคนิควิธีปรับเปลี่ยนให้การสนทนากลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่น
- 6.9 ต้องมีทักษะในการเบี่ยงเบนความสนใจของสมาชิกที่มีปฏิสัมพันธ์กันเองหรือในกรณีที่มีสมาชิกบางคนเริ่มอิทธิพลครอบงำสมาชิกอื่น ๆ
- 6.10 ต้องมีความอดทนและยืดหยุ่น
- 6.11 ต้องเป็นบุคคลสามารถเข้าถึงได้ง่ายโดยการทำตัวให้กลมกลืนกับสมาชิก และต้องมั่นใจว่าสมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดีกับท่าน
- 6.12 ต้องสามารถจดจำและบูรณาการได้ โดยการสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่พูดไปแล้ว และสิ่งที่กำลังพูดให้มีความสัมพันธ์กัน
- 6.13 ต้องมีความสามารถในการตีความ เช่น การอธิบายความหมายของข้อสมาชิก ที่พูดให้ชัดเจนและกว้างขวาง โดยต้องไม่เปลี่ยนความหมายนั้นด้วย
- 6.14 ต้องใช้คำถามที่ง่าย สั้น ชัดเจน และตรงประเด็น
- 6.15 ต้องมีทักษะเพียบพร้อมโดยสามารถให้กำลังใจสมาชิกที่เสียเปรียบด้วยการใช้ การสบตา (Eye Contact) ภาษากาย (Body Language) และการถามโดยตรงเพื่อให้สมาชิกดังกล่าว มีส่วนร่วม (Directly Asking)
- 6.16 ต้องแต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ
- 6.17 ต้องมีทักษะความคิดเชิงวิทยาศาสตร์
- 6.18 ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถทางด้านจิตวิทยา
- 6.19 ต้องมีทักษะในการเขียนรายงานผลการวิจัยที่ดี
- 6.20 ต้องมีความสามารถในการสื่อสารที่มีชีวิตชีวาอย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้ง มีน้ำเสียงไพเราะน่าฟัง รวมทั้งมีทักษะในการเน้นเนื้อหาความให้น่าสนใจ โดยสามารถพูด อย่างชัดเจนด้วยวิธีการสื่อสารที่ถูกต้อง ทั้งรูปประโยคและความหมาย (กนกวรรณ ชูชีพ, 2543)

7. ผู้จดบันทึก (Note Taker) หรือผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)

ในปัจจุบันเนื่องจากมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างมาก การประชุมกลุ่มจึงนิยมใช้บันทึกได้ทั้งภาพและเสียง ดังนั้นอาจจะไม่จำเป็นต้องมีผู้จดบันทึก (Note Taker) แต่อาจจะเป็นนักวิจัยร่วมหรือผู้ช่วยวิจัย มีส่วนสำคัญที่นอกจากจะอำนวยความสะดวกแล้วอาจสามารถดูแลบันทึกการประชุม แล้วอาจจะช่วยเตือนความจำผู้วิจัยในกรณีที่มีการวิจัยมีเนื้อหาสาระบางส่วนขาดหายไปในการบวนการดำเนินการกลุ่มได้และยังอาจสังเกตและช่วยบันทึกการตอบสนองทางภาษากาย (Body Language) ของสมาชิกในระหว่างกระบวนการวิจัย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ ได้

8. การดำเนินการอภิปรายกลุ่ม

ผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่ม กล่าวคือรับและขอบคุณสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม พร้อมทั้งชี้แจงว่าจะมีการบันทึกเทป และจะเก็บข้อมูลส่วนตัวของสมาชิกเป็นความลับ และจะไม่ปรากฏในงานวิจัยรวมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยให้ทราบ (อย่างไรก็ตามในการอภิปรายกลุ่มที่ใช้ในทางการตลาด ผู้วิจัยอาจจะยังไม่ชี้แจงเป้าหมายที่ต้องการในเบื้องต้นซึ่งเป็นกลยุทธ์ (Tactics) ของผู้วิจัยเองทั้งนี้เพราะต้องการให้สมาชิกอภิปรายกันได้อย่างกว้างขวาง หลากหลายนมากที่สุด โดยไม่ต้องกังวลใจถึงเป้าหมายที่ต้องการและอาจจะแจ้งให้ทราบภายหลังถึงเป้าหมายของการวิจัยหรือไม่ก็ได้ตามแต่แนวคิดของผู้วิจัย) แต่สำหรับการศึกษาโดยทั่วไปจะมีการชี้แจงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการอภิปรายกลุ่มให้สมาชิกทราบตั้งแต่เริ่มการประชุมกลุ่ม (นงนภัส เทียงกมล, 2548)

ในการดำเนินการอภิปรายกลุ่มนี้ผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มควรมีแนวทางการอภิปราย (Discussion Guide) ที่เตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว โดยคำถามเหล่านี้จะเป็นแบบมีโครงสร้าง (Structural Questions) หรือกึ่งโครงสร้าง (Semi-structural Questions) แล้วแต่ความถนัดของผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มเอง อย่างไรก็ตาม คำถามหลัก ๆ ควรไม่เกิน 6 คำถามที่เหมาะสมสำหรับเวลา 1.5 ชั่วโมงและสำหรับสมาชิก 6-10 คน คำถามเหล่านี้พัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในปัญหาที่ศึกษา คำถามที่พัฒนาขึ้นจึงต้องมีความสอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการวิจัย

9. การปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มสมาชิก

การดำเนินการอภิปรายกลุ่มสิ่งสำคัญอยู่ที่การมีปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ในการร่วมระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์รวมทั้งการโต้แย้งความเห็นที่ไม่เห็นด้วยอย่างให้เกียรติกันและมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกอื่นด้วยการยอมรับอย่างเป็นประชาธิปไตย และสุดท้ายมีการลงมติแบบประชาธิปไตยสำหรับกรณีที่ต้องการคัดเลือกความคิดเห็นเพื่อเป็น

มคิของกลุ่ม จึงเป็นการวิจัยแบบที่สร้างสรรค์ จุดประกายความคิดระหว่างกันและกันของสมาชิกในกลุ่ม อีกทั้งกระตุ้นให้สมาชิกวิเคราะห์ทบทวนความคิดเห็นของตนได้มากกว่าสัมภาษณ์ทั่วไปที่ทำทีละคน

การปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นได้ก็อาจเพราะว่ามีการดำเนินการในสถานที่ที่มีบรรยากาศแบบผ่อนคลายไม่เป็นทางการรวมทั้งจากลักษณะคำถามที่เป็นปลายเปิด (Open Ended Questions) ที่ต้องการเปิดกว้างให้สมาชิกสามารถเป็นอิสระจากข้อจำกัดแบบให้เลือกคำตอบ หรือจากการสัมภาษณ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งที่มีคำถามแบบมีโครงสร้างที่แน่นอนกว่า จึงส่งผลสมาชิกสามารถแสดงความคิดได้อย่างอิสระเปิดเผยโดยปริยาย

10. สิ่งกระตุ้นหรือสินน้ำใจ (Incentives)

โดยทั่วไปในการวิจัยทางการตลาดนั้นจะจ่ายค่าตอบแทนค่าเสียเวลาของสมาชิกเป็นเงิน แต่นักวิจัยบางคนเห็นว่าการให้เงินอาจทำให้สมาชิกจะแนะนำเพื่อน หรือคนในครอบครัวมาร่วม ซึ่งทำให้ข้อมูลในการอภิปรายอาจเกิดการลำเอียงได้ กรณีเช่นนี้เกิดกับการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายบางประเภทเท่านั้น เพราะปกติการวิจัยด้วยการอภิปรายกลุ่มจะไม่นิยมนำคนรู้จักกันมาเข้ากลุ่มร่วมอภิปรายด้วย อยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม มีนักวิจัยบางท่านเห็นว่า สิ่งกระตุ้น หรือสินน้ำใจยังจำเป็นต้องมีเพราะว่าสามารถจูงใจให้สมาชิกร่วมกลุ่มได้วิธีหนึ่ง สินน้ำใจที่นิยมให้อาจจะเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ หรือรายการท่องเที่ยว เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการอภิปรายกลุ่มนี้ควรมีการจัดเตรียมอาหารว่างไว้ทั้งในระหว่างการพักและตอนท้ายของการประชุมกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกได้พักเข้าห้องน้ำ คลายความเครียดจากการใช้สมองระดมความคิด และเป็นการเปิดโอกาสให้นักวิจัยชี้แจงให้ความกระจ่างเพื่อประโยชน์ในการอภิปรายที่จะดำเนินต่อไป

11. ปัจจัยที่ตัดสินคุณภาพการอภิปรายกลุ่ม

เคอร์เกอร์ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สามารถใช้ในการตัดสินคุณภาพการอภิปรายกลุ่มดังนี้

11.1 ความชัดเจนของเป้าหมายประสงค์ ดังนั้น การอภิปรายกลุ่มไม่ออกไม่เกิดขอบเขตของตนเอง

11.2 สิ่งแวดล้อมเหมาะสมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นกายภาพ สังคม การปกครอง การเมืองเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มเกิดสูงสุด และไม่มีบรรยากาศของการขัดแย้งและข่มขู่

11.3 ทรัพยากรที่เพียงพอ เช่น เงินทุน เวลา และความพร้อมของผู้วิจัย

11.4 สมาชิกเหมาะสม ตรงและสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา

11.5 ผู้ดำเนินกระบวนการกลุ่มมีทักษะที่สามารถดำเนินการอภิปรายอย่างมีคุณภาพ โดยการสร้างการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มได้อย่างดี และทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค ในการออกความเห็น

11.6 คำถามที่ชัดเจน และมีจำนวนเหมาะสม

11.7 การให้เกียรติสมาชิก

11.8 สร้างความไว้วางใจแก่สมาชิก ผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มต้องมีความสามารถ สร้างความไว้วางใจแก่สมาชิกที่มีท่าทีไม่ไว้วางใจ และสามารถกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม อย่างเท่าเทียมกัน (นงนภัส เทียงกมล, 2548)

11.9 ผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่ม ต้องเปี่ยมเบนการครอบงำของสมาชิกที่มี ความมั่นใจสูง

ความสำเร็จของการอภิปรายกลุ่ม

การอภิปรายกลุ่มจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มสามารถ ดำเนินการอภิปรายได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเป้าหมายและวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างครบถ้วน ปัจจัยว ที่บ่งบอกความสำเร็จของการอภิปรายกลุ่มมีดังนี้ (ถวิลวดี บุรีกุล และเมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, 2548, หน้า 29-30 และนงนภัส เทียงกมล, 2548)

1. ปัจจัยขอบเขต คือ การที่การอภิปรายกลุ่มสามารถครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ ครบถ้วน กล่าวคือ นอกจากจะได้ข้อมูลที่ตอบประเด็นปัญหาการวิจัยแล้ว ยังค้นพบข้อมูลใน ประเด็นที่ไม่ได้คาดหวังไว้ล่วงหน้าด้วย
2. ความเฉพาะเจาะจงและชัดเจน คือ การที่การอภิปรายกลุ่มสามารถได้ข้อมูลที่ เฉพาะเจาะจงและชัดเจน ที่สอดคล้องและตรงกับประสบการณ์และความเห็นของสมาชิกกลุ่ม มากที่สุด
3. ความลึก คือ การที่การอภิปรายกลุ่มช่วยให้การปฏิสัมพันธ์กลุ่มประสบความสำเร็จ ในการค้นพบความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มในแนวคิดบางด้าน
4. บริบทส่วนบุคคล คือ การที่การอภิปรายกลุ่มที่คำนึงถึงบริบทส่วนบุคคลที่ตอบสนอง ในทางเฉพาะเจาะจงที่อาจเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อผู้วิจัยได้
5. การตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีสามเส้าประเภทต่าง ๆ จะช่วยให้ความเที่ยงตรง และ ความเชื่อมั่น ของผลการวิจัยดีขึ้น
6. การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระเบียบ ระบบและรูปแบบที่ชัดเจนจะช่วยให้การวิจัย โดยการอภิปรายกลุ่มมีความน่าเชื่อถือของข้อมูลมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ของการอภิปรายกลุ่ม

1. การอภิปรายกลุ่มเป็นการวิจัยที่เหมือนกับการวิจัยเชิงคุณภาพอื่น ๆ ที่สามารถได้ข้อมูลที่ลึกมากกว่าที่สมาชิกคิด และยังบ่งชี้ได้ว่าทำไมจึงคิดเช่นนั้น
2. สามารถค้นพบฉันทามติและความต้องการประสบการณ์ความชอบ การสนับสนุนของสมาชิกที่หลากหลาย
3. ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กลุ่ม เช่น สมาชิกสามารถสร้างความคิดจากความคิดและข้อเสนอแนะของสมาชิกอื่นในกลุ่ม เพื่อก่อให้เกิดภาพที่ลึกซึ้งมากกว่าที่ได้จากการถามแบบตัวต่อตัว
4. ข้อเสนอแนะที่คาดคิดมาก่อน และมุมมองใหม่ ๆ จะค้นพบโดยง่าย
5. การประสานใจที่พร้อมเพียงระหว่างผู้ดำเนินการอภิปราย และสมาชิกในกลุ่มจะสามารถให้กำลังใจสมาชิกให้สามารถแสดงความรู้สึกลึกซึ้งที่แท้จริงใจ

ข้อดีของการอภิปรายกลุ่ม

1. กลุ่มตัวอย่างที่เล็กมาซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนประชากรได้ดี
2. สมาชิกทั้งหมดต้องมารวมตัวกันในสถานที่เดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกที่ต้องการอยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากจุดนัดพบ
3. เป็นวิธีที่ผลิตหรือสร้างข้อมูลออกมาได้มาก แต่มีความยากในการวิเคราะห์
4. ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มีแนวโน้มที่จะลำเอียงจากการแปรผลมากกว่าการเก็บข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ
5. สมาชิกที่พูดเก่งอาจจะครอบงำการอภิปรายได้ ดังนั้นทักษะของสมาชิกที่แสดงความเห็นน้อยจะทำให้ประนีประนอม
6. ทั้งคุณภาพของการอภิปรายและประโยชน์ของข้อมูลขึ้นอยู่กับทักษะของผู้ดำเนินกระบวนการ การกลุ่มเพราะงานของผู้ดำเนินกระบวนการกลุ่มเป็นผู้ให้กำลังใจและการรักษาจุดมุ่งหมายการควบคุมที่มากเกินไปของผู้ดำเนินกระบวนการกลุ่มหมายถึงการฟังความเห็นของสมาชิกน้อย การควบคุมที่น้อยเกินไปของผู้ดำเนินกระบวนการกลุ่มหมายถึงการฟังที่ไม่ได้ฟังเลยในหัวข้อที่ทำให้ผู้ดำเนินกระบวนการกลุ่มสนใจได้ (นงนภัส เทียงกลม, 2548)

การวิเคราะห์ผล (Analysis of the Results)

ทบทวนการบันทึกหลังจากการอภิปรายเสร็จสิ้นสมบูรณ์และเน้นรายการที่ต้องทบทวนในรายละเอียดให้มากยิ่งขึ้น เมื่อดูวิดีโอเทป (Videotape) ที่บันทึกไว้โดยมีนาฬิกาอยู่ใกล้เพื่อบันทึกเวลาที่แน่นอนของหัวข้อดังกล่าวที่ได้มีการอภิปรายในกลุ่ม จะทำให้การดูวิดีโอเทปทบทวนอีกและต้องบันทึกจุดสำคัญหรือที่ต้องการอ้างอิง

ตรวจสอบคู่มือโอเพนอย่างคร่าว ๆ หลังการอภิปรายเสร็จสมบูรณ์ในการคู่มือโอเพนต้องพยายามจับประเด็นสำคัญที่ค้นพบ และมีการอ้างอิงถึงสมาชิกคนที่พูด การอ้างอิงนี้สามารถใช้สนับสนุนการค้นพบในการเขียนรายงานได้ รายงานที่เขียนต้องเป็นไปตามคำถามที่บรรจุไว้ในแนวทางการอภิปราย (Discussion Guide) รายงานสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วน รวมถึงภูมิหลังและวัตถุประสงค์การวิจัยวิธีวิทยาการวิจัย และข้อสรุปผลการวิจัย และข้อเด่นของการค้นพบจากการวิจัย โดยมีรายละเอียดของรายงานดังต่อไปนี้

1. ภูมิหลังและวัตถุประสงค์การวิจัย (Background and Objectives) ส่วนที่เป็นภูมิหลังและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จะให้ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับโครงการ รวมทั้งประวัติของหัวข้อจุดประสงค์ของการศึกษา เป้าประสงค์ (Goals) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ของการวิจัย

2. วิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology) ส่วนที่เป็นวิธีวิทยาการวิจัย หรือระเบียบวิธีวิจัย จะอธิบายว่าการดำเนินการอภิปรายกลุ่มจะเป็นอย่างไร ที่ไหน เมื่อใด และใครเป็นผู้ทำการศึกษา และควรต้องอธิบายถึงลักษณะการอภิปรายกลุ่มและมีใครที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ากลุ่ม และต้องแจ้งให้ผู้อ่านทราบว่าผลจากการอภิปรายกลุ่ม เป็นความเห็นของคนกลุ่มเล็กเพียงกลุ่มเดียว ดังนั้น จึงต้องศึกษาอย่างระมัดระวัง

3. การย่อความ และสิ่งที่ควรพิจารณา (Summary and Considerations) ส่วนที่เป็นการย่อความและสิ่งที่ควรพิจารณา ควรมีความยาวประมาณ 1-2 หน้าและต้องให้มีการสรุปการค้นพบที่สำคัญให้ผู้อ่านประเด็นการเขียนในส่วนนี้จะต้องมีรูปแบบเป็นเครื่องหมาย หรือ หมายเลขย่อหน้า

4. จุดเด่นของการค้นพบ (Highlights of Findings) ในส่วนที่เป็นจุดเด่นของการค้นพบ จะต้องการวิเคราะห์ที่เจาะลึกคำถามที่มีอยู่ในแนวทางการดำเนินการกระบวนการกลุ่ม ในส่วนนี้จะถูกให้อ้างอิง และใช้ข้อเสนอแนะในการสนับสนุนสิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยแบบการอภิปรายกลุ่มอาจจะดูเหมือนง่ายเพราะเกี่ยวกับการรวบรวมสรุปหัวข้อหลัก หรืออาจจะเรียกว่าการวิเคราะห์เนื้อหาที่สลับซับซ้อน (Complex Content Analyses) และเป็นการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม (Goldenkoff, 2004) ขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มีอยู่และจุดมุ่งหมายของการอภิปรายกลุ่ม การสรุปอย่างย่อ ๆ และการวิเคราะห์ การเน้นหัวข้อหลักเป็นสิ่งที่เพียงพอเมื่อการอภิปรายจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว และผลจะปรากฏทันที โดยจุดหมายของกลุ่มจะถูกสำรวจอย่างแท้จริง ในทางตรงกันข้ามการเข้าใจอย่างลึกซึ้งของประเด็นที่ซับซ้อนจะต้องดำเนินการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยใช้การบันทึกที่เต็มรูปแบบ

การอภิปรายกลุ่มจะให้ข้อมูลจำนวนมากด้วยการถอดเทปบันทึกซึ่งต้องใช้เวลา 3-5 ชั่วโมง ในการถอดทุกคำพูดในแต่ละชั่วโมงแม้ว่าจะใช้เครื่องถอดเทปที่ดีและมีคนพิมพ์ดีดที่มีทักษะที่ดี ก็จะสามารถลดเวลาลงได้ ดังนั้นจึงต้องมีแผนที่ชัดเจน และพิจารณาคำถามเหล่านี้ให้ดี

- มีรูปแบบพิเศษที่สามารถตอบสนองความต้องการซอฟต์แวร์การวิเคราะห์เชิงคุณภาพหรือไม่
- จะมีการถอดเทปแบบคำต่อคำ หรือสรุปเฉพาะความความคิดที่สมบูรณ์เท่านั้นหรือไม่ และควรเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์เท่านั้น
- เสี่ยงที่อยู่เบื้องหลังการอภิปรายกลุ่ม พฤติกรรมไม่มีการพูด การขัดจังหวะ และความเงียบจะถูบันทึกอย่างไร
- มาตรฐานไวยากรณ์ ภาษาตลาด และภาษาท้องถิ่นจะถูกบันทึกอย่างไร

การสรุปข้อมูล การจัดระบบ และการแปลความหมายจากเนื้อหาสาระของการอภิปรายกลุ่มนี้เป็นส่วนที่ใช้เวลาและใช้งบประมาณมากที่สุดในการประเมินผลการวิจัยนี้ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องเป็นส่วนที่ต้องคำนึงถึงแต่แรกเริ่มเมื่อออกแบบกระบวนการที่จะใช้ในการวิจัย ทเวลล์ และเพาตัน ได้อธิบายถึงวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพไว้หลายวิธีดังนี้ (Kvale, 1996; Patton, 1990)

โดยทั่วไป ขั้นตอนแรกของการวิเคราะห์ข้อมูลคือการลงรหัส (Coding) คำพูดในประเภทที่มีความหมาย การลงรหัสจะทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดระบบของข้อความจำนวนมาก และจะทำให้ค้นพบรูปแบบได้ง่ายมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียวจากเครื่องบันทึก หรืออ่านจากสมุดบันทึก สิ่งแรกที่ต้องทำคือ การลงรหัสด้วยการจัดกลุ่มหรือประเภทตามที่อ่านพบ ทำเครื่องหมายข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กัน โดยไม่ต้องกังวลถึงจำนวนกลุ่มหรือประเภทที่หลากหลาย ทั้งนี้เพราะรหัสทั้งหลายไม่ได้แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด ดังเช่น หนึ่งข้อความอาจจะถูกออกแบบให้มีหลายรหัสก็ได้ ประการที่สอง ระหว่างการดำเนินการอภิปรายกลุ่มอาจจะมีการคัดรหัสออก หรือรวมรหัส หรือแบ่งรหัสออกเป็นกลุ่มย่อยในการลงรหัส และต้องรวบรวมความคิดเห็นที่ซ้ำกันและหัวข้อใหญ่ที่เชื่อมโยงกันกับรหัส ความคิดเห็นที่ซ้ำกันที่มาจากสมาชิกคนละคน ในขณะที่หัวข้อหลักที่เป็นชื่อเรื่องจะมีการจัดให้เชื่อมโยงกับกลุ่มความคิดเห็นที่ซ้ำกัน (ศึกษาต่อได้ในส่วนที่เกี่ยวกับการลงรหัสข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพที่จะกล่าวโดยละเอียดต่อไป)

Berkowitz (1997) แนะนำว่าให้พิจารณาตามคำถามต่อไปนี้เมื่อจะลงรหัสในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

- มีรูปแบบและหัวข้ออะไรบ้างที่แสดงเกี่ยวกับหัวข้อพิเศษและรูปแบบเหล่านี้จะช่วยให้ความกระจ่างมากขึ้นด้วยการขยายคำถามในการวิจัยให้กว้างมากขึ้นอย่างไร

- มีความเบี่ยงเบนออกจากรูปแบบเหล่านี้หรือไม่ ถ้ามีแล้วมีปัจจัยอะไรที่สามารถอธิบายการแสดงออกที่ผิดปกตินี้หรือไม่

- มีสิ่งที่น่าสนใจเกิดขึ้นจากการแสดงออกนี้หรือไม่สิ่งที่น่าสนใจเกิดขึ้นจะช่วยให้ความกระจ่าง มากขึ้นด้วยการขยายคำถามในการวิจัยให้กว้างมากขึ้นอย่างไร

- มีรูปแบบเหล่านี้แนะนำถึงข้อมูลเพิ่มเติมที่อาจจะเป็นสิ่งที่จำเป็นหรือไม่ มีคำถามวิจัยใดบ้างที่ต้องมีการทบทวนใหม่หรือไม่

- รูปแบบที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับสิ่งที่ค้นพบที่สอดคล้องการวิเคราะห์เชิงคุณภาพที่ได้ดำเนินการแล้วหรือไม่ ถ้าไม่ อะไรที่อาจอธิบายความขัดแย้งเหล่านี้ได้

มีโปรแกรมซอฟต์แวร์ (Software) ที่สามารถช่วยในการจัดกลุ่มหรือประเภทของข้อความในการอภิปรายกลุ่ม หรืออาจจะนำคำสำคัญ ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดรูปแบบการวิเคราะห์เชิงคุณภาพได้มีชุดซอฟต์แวร์ที่ได้รับความนิยม 3 ชุด สำหรับการลงรหัสข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ Atlas.ti, NVivo และ N6.

ข้อเสนอแนะในการประเมินผล ในขั้นตอนการลงรหัสข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

คำอธิบายการลงรหัส (Coding) ใช้แผ่นป้ายเพื่อจัดหมวดหมู่และให้ความหมายแต่ละชั้นของข้อมูล เพื่อช่วยผู้วิจัยสามารถมีเหตุผลในข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ในการตอบรับกับคำถามปลายเปิดที่ใช้สำรวจ ให้รหัสคำตอบของแต่ละคำถาม อะไรที่จะเห็นในที่นี้ต่อไปนี้จะจัดกลุ่มข้อมูลเหล่านี้อย่างไร การลงรหัสจะสามารถทำให้นักวิจัยจัดระเบียบข้อความจำนวนมาก และค้นพบรูปแบบที่จะค้นพบได้จากการอ่านแต่เพียงอย่างเดียว

ขั้นตอนการลงรหัส (Coding Steps)

1. เริ่มต้นลงรหัส (Initial Coding) โดยปกติสิ่งที่ดีที่สุดในการเริ่มต้นลงรหัสคือการเริ่มต้นด้วยการผลิต หรือสร้างรหัสจำนวนมากตามที่นักวิจัยอ่านพบ โดยการระบุข้อมูลที่มีความสัมพันธ์โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับประเภทของข้อมูลจำนวนมาก เพราะว่ารหัสไม่ได้แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด เพราะว่าข้อมูลขึ้นเดี๋ยวจึงอาจให้ข้อมูลหลายรหัส

2. เน้นการลงรหัส (Focus Coding) หลังจากการลงรหัสจะเป็นประโยชน์อย่างมากหากมี การทบทวนรหัส และกำจัดรหัสที่มีประโยชน์น้อย รวบรวมกลุ่มย่อยให้กลายเป็นกลุ่มใหญ่กลุ่มเดียวกัน ถ้ามีความเห็นจำนวนมากที่มีรหัสเดียวกัน และแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยในกลุ่มนั้น ในขั้นนี้นักวิจัยจะเห็นความคิดที่ซ้ำกันและเริ่มต้นจัดระบบรหัสให้เข้ากลุ่มอยู่ในหัวข้อที่ใหญ่ขึ้นที่เชื่อมโยง กับรหัสต่าง ๆ อาจต้องช่วยในการกระจายข้อคิดเห็นต่าง ๆ ไว้ที่พื้น หรือโต๊ะเพื่อจัดตาม

การประเมินผลการวิจัย (Results Evaluation)

การประเมินผลว่าสมาชิกตอบปัญหาได้ดีเพียงใดต่อปัญหา หลักการวิจัย เขียนความคิด และหัวข้อที่ซ้ำกัน แต่ต้องหาว่าความคิดอะไรที่น่าจะใช้ได้ และมีความต้องการอะไรที่ต้องปรับปรุง ให้เสนอแนะเปลี่ยนแปลงคำแนะนำ และกระบวนการแผนงาน หลังจากพิจารณาถึงความพึงพอใจของสมาชิกที่เข้าร่วม เพื่อเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยง (Validity) ของการวิจัยจะช่วยให้การพิสูจน์ผลการวิจัยโดยการนำมาให้สมาชิกในกลุ่ม บางคนตรวจสอบถึงความแม่นยำของข้อมูลที่บันทึกว่าตรงกับความหมายที่สมาชิกควรเข้าใจหรือไม่

ความเชื่อมั่นและความเที่ยง (Research Reliability and Validity)

ความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ความคงที่ในการวัด ในเครื่องมือหรือผู้สังเกต โดยความเที่ยงตรงของเครื่องมือต้องมีการทดสอบซ้ำหลายครั้งเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในเครื่องมือ ถ้าให้ผลลัพธ์ที่เหมือนกันในระยะเวลาที่ต่างกัน

การวัด (Measure) เป็นคำจำกัดความที่เกี่ยวกับคุณภาพและความจุที่ใช้ประเมิน และหมายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และใช้แสดงการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ (Instrument) เครื่องใช้ หรือเครื่องมือ เช่น แบบสอบถามการสำรวจ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ใช้สำหรับจุดประสงค์การประเมิน

การรายงานข้อมูลเชิงคุณภาพ (Reporting of Qualitative Data)

คำอธิบาย : การรายงานข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอความคิดที่ซ้ำกันที่น่าดูหัวข้อหลักที่ใช้สรุปแลให้ข้อเสนอแนะ

ความคิดที่ซ้ำกัน → หัวข้อ → การสรุปผล/ การเสนอแนะ

ความคิดที่ซ้ำกัน (Repeating Idea) ความคิดแสดงออกที่เหมือนกันซึ่งมาจากสมาชิกที่แตกต่างกัน หลังจากพิสูจน์ และจัดทำป้าย

ความคิดที่ซ้ำกัน ในระหว่างการลรห้สในครั้งแรกจะมีความหมายอย่างมาก จากการที่มีจำนวนความคิดเห็นเหมือนกันที่แสดงโดยสมาชิก (จากความคิดเห็นที่แสดงออกที่น้อยกว่า 20 ความคิด) ที่มาจากสมาชิกที่แสดงความคิดเห็นที่เหมือนกัน แต่ต้องหลีกเลี่ยงการนำเสนอด้วยร้อยละ แต่ถ้าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่พอสามารถแสดงผลในรูปร้อยละได้

เมื่อรายงานผลการค้นพบต้องมีการอ้างอิงสมาชิก หนึ่งหรือสองคนที่แสดงความคิดเห็นที่ซ้ำกัน แต่อย่างไรก็ตามถ้าผู้วิจัยต้องการที่จะอ้างความคิดเห็นที่มีค่าที่แตกต่างเป็นพิเศษจากความคิดเห็นอื่น ๆ ต้องอย่าลืมกล่าวว่ามีเพียงคนกี่คนเท่านั้นที่คิดเช่นนั้น ตัวอย่างเช่น มีนักเรียน 5 คน ที่เขียนว่าระบบการปฏิบัติในห้องเรียน (Class Performance System-CPS) ระหว่างการสอนไม่ช่วยเพิ่มความเข้าใจแนวคิดของการเรียน เช่น นักเรียนเขียนว่า คำตอบของเราที่ใช้ CPS นั้น

พื้น ๆ เกิดไป ไม่ช่วยความคิดที่สับสน ความคิดที่ซ้ำกันที่เกิดขึ้นเมื่อใช้ CPS จะไม่ส่งเสริมความเข้าใจที่ลึกซึ้งในแนวความคิด เพราะผู้ควบคุมไม่ให้เวลาในการติดตาม

แก่น – หัวข้อที่มีการจัดกลุ่มความคิดที่ซ้ำกัน แก่นจะพัฒนาจากการลงรหัสที่เน้นแก่นความคิด อาจเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้

ตัวอย่าง: จากการระบุความคิดที่ซ้ำกันสองความคิดเกี่ยวกับระบบการปฏิบัติในห้องเรียน

- ระบบจะจำกัดเวลาในการอภิปรายในชั้นเรียน
- ระบบไม่ช่วยนักเรียนว่าแก้ปัญหาการวิจัยคุณภาพ แก่นที่เกิดขึ้น CPS จะจำกัดการ

อภิปรายและการประยุกต์แนวคิด

การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวม (Holistically Integrative Research)

การสรุปและข้อเสนอแนะ-การค้นหาวาดูอะไรที่ใช้ได้ดีและอะไรที่จำเป็นต้องปรับปรุงด้วยพื้นฐานของความคิด และแก่นที่ซ้ำกันจะชี้นำผู้วิจัยในการเสนอแนะหรือช่วยปรับปรุง

ตัวอย่าง: บนพื้นฐานของความคิดสำรวจ ผู้ควบคุมตัดสินใจว่า เขาจะเน้นการใช้ระบบการปฏิบัติในห้องเรียน เพื่อสนับสนุนการอภิปรายในห้องเรียนและทบทวนปัญหาเชิงคุณภาพ

การเผยแพร่ผลการวิจัย (Disseminate of Results)

การรายงานผลการวิจัยเชิงคุณภาพจะนำเสนอความคิดที่ซ้ำที่นำไปสู่หัวข้อหลักในทางกลับกัน การให้ข้อมูลสำหรับสรุปและข้อเสนอแนะต้องมีการอ้างอิงเช่นการจับคำพูดอารมณ์ ประสบการณ์และการรับรู้ของผู้ให้สัมภาษณ์ (Interviewees) ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะเผยแพร่โดยผู้อ่าน นักวิจัยจะต้องมีการอ้างอิงความคิดที่แสดงว่าเป็นสิ่งที่ยกเว้นในการที่จะแสดงความคิดเห็นของคนกลุ่มน้อย หรือการเน้นความคิดที่มีคุณค่า แม้ว่าจะเป็นความคิดของคนเพียงคนเดียวเท่านั้น

การเน้นความสำคัญของความช่วยเหลือของสมาชิกในการประเมินและทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในอนาคต มีโอกาสที่แบ่งปันผลการวิจัยกับสมาชิก อธิบายรูปแบบของความคิดเห็นความประทับใจทั่วไป และการจะใช้ผลวิจัยอย่างไร

การตรวจสอบข้อมูลสามเ้าในการวิจัย (Triangulation in Research)

การตรวจสอบข้อมูลสามเ้าในการวิจัย เป็นการประยุกต์และการผสมผสานวิธีวิทยาการวิจัยในการศึกษาปรากฏการณ์เดียวกัน (สูกางค์ จันทวานิช, 2539)

1. การตรวจสอบข้อมูลสามเ้าสามารถนำมาใช้กับการศึกษาเชิงคุณภาพ (ความเที่ยงตรง-Validation) และเชิงปริมาณ (สืบสวน-Inquiry)

2. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าสามารถใช้เป็นวิธีการในการเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมของการวางรากฐานที่น่าเชื่อถือสำหรับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

3. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าสามารถใช้เป็นทางเลือกในการเป็นหลักเกณฑ์ตามประเพณีปฏิบัติดังเช่น ความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรง

4. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า เป็นแนวทางที่นิยมใช้ในทางสังคมศาสตร์ ด้วยการผสมผสานกับการสังเกตหลายรูปแบบ ทฤษฎี วิธีการ และประจักษ์พยานที่เป็นวัตถุ และนักวิจัย ทำให้สามารถคาดหวังได้ว่าจะสามารถเอาชนะจุดอ่อน หรือการลำเอียงภายใน (Weakness or Intrinsic Biases) และปัญหาที่มาจากการใช้วิธีการวิจัยแบบเดี่ยว ผู้สังเกตคนเดียว (Single-observer) ศึกษาด้วยทฤษฎีเดียว (Single-theory Studies)

ประเภทของการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Types of Triangulation)

การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า มี 5 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลสามเส้า (Triangulation Data) ซึ่งเกี่ยวกับเวลา (Time) สถานที่ (Space) และบุคคล (Persons) หมายถึง การตรวจสอบข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง ในมิติของเวลา สถานที่ และบุคคล เช่น การศึกษาความเครียดของหญิงตั้งครรภ์ที่ติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) อาจจะศึกษาในโรงพยาบาลต่างแห่งกัน หรือการศึกษาจากบุคคลคนละกลุ่ม เช่น ตัวผู้ป่วยเอง นักจิตวิทยา แพทย์ หรือญาติผู้ป่วย เป็นต้น (นงนภัส เทียงกมล, 2548)

2. ผู้วิจัยสามเส้า (Triangulation Investigator) ซึ่งประกอบด้วยการใช้ผู้วิจัยหลายคนมากกว่าใช้ผู้วิจัยคนเดียว (นงนภัส เทียงกมล, 2549; สุรางค์ จันทวานิช, 2539; ถวิลวดี บุรีกุล และเมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, 2548)

3. ทฤษฎีสามเส้า (Triangulation Theory) ซึ่งประกอบด้วยการใช้ทฤษฎีหลายทฤษฎีมากกว่าใช้ทฤษฎีเดียวในการตีความปรากฏการณ์ (Interpretation of the Phenomenon) ในการศึกษาความไม่เท่าเทียมทางเพศของสตรีนั้นอาจจะนำทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory) และทฤษฎีกระบวนการขัดเกลากายทางสังคม (Socialization Theory) มาอธิบายในการศึกษาครั้งนี้ได้ (นงนภัส เทียงกมล, 2548)

4. วิธีวิทยาวิจัยสามเส้า (Triangulation Methodology) ซึ่งประกอบด้วยการใช้วิธีการวิจัยหลายวิธีแทนที่การวิจัยวิธีเดียว และอาจใช้กลยุทธ์ภายในวิธีเดียวกันหรือระหว่างหลายวิธี เช่น การศึกษาพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในปัจจุบัน อาจจะนำทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยที่เป็นการอภิปรายกลุ่มย่อยมาใช้ในการศึกษา และนำมาตรวจสอบข้อมูลว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาว่าข้อมูลจากการวิจัยทั้งสองวิธีมีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงใด (นงนภัส เทียงกมล, 2549)

5. ทริกูนสามเส้า (Multiple Triangulation) เมื่อนักวิจัยใช้การผสมผสานในการวิจัยงานหนึ่งเรื่อง ด้วยการมีนักวิจัยหลายคน มุมมองของหลายทฤษฎี แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และวิทยาการวิจัยหลายแบบ ตัวอย่างของการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้วยวิธีทริกูนสามเส้า เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องตำรวจในชนบทของทวีปยุโรปและอเมริกา ที่ศึกษาโดย Thomas and Znaniecki (1958) การศึกษาใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า ผู้วิจัยสามเส้าทฤษฎีสามเส้า และวิธีวิทยาวิจัยสามเส้า (Yin, 1984; นงนภัส เทียงกมล, 2548)

ภาวะอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation)

ภาวะอิ่มตัวของข้อมูลหรือการมาถึงจุดที่ไม่มีข้อมูลใหม่หรือประเด็นใหม่ที่สามารถสังเกตเห็นได้อีกในการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อถึงภาวะที่อิ่มตัวของข้อมูลแล้วช่วยให้ได้ความคิดรวบยอดระดับหนึ่งแต่อย่างไรก็ตาม ภาวะอิ่มตัวนี้เกี่ยวกับการเกิดแนวทางในการปฏิบัติน้อยมากสำหรับการประมาณการขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการเก็บข้อมูลสำหรับความต้องการในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังเช่น การใช้ข้อมูลจากการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกในสตรี 60 คน ในทวีปแอฟริกาสองประเทศ ผู้วิจัยจัดข้อมูลอย่างเป็นระบบ ระดับการอิ่มตัวของข้อมูลและความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในระหว่างการวิเคราะห์หัวข้อ (Thematic Analysis) การเกิดภาวะอิ่มตัวและตามหลักฐานเกี่ยวกับขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการใช้วิธีการสุ่มที่ใช้ในการสัมภาษณ์ตามขนาดกลุ่มข้อมูลพบว่าภาวะอิ่มตัวจะเกิดขึ้นภายใน 12 ครั้งแรกของการสัมภาษณ์ แม้ว่าองค์ประกอบของหัวข้อหลักจะปรากฏตั้งแต่ 6 ครั้งแรกของการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงข้อมูลจะเป็นเหมือนรูปแบบเดิม

ดังนั้น การเกิดภาวะอิ่มตัวของข้อมูลจึงหมายความว่าแม้จะทำการวิจัยต่อดังเช่นการอภิปรายกลุ่มย่อยแม้ว่าจะดำเนินการต่อไปก็จะไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น หรือมีข้อมูลใหม่เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย หรือแม้จะทำการอภิปรายกับกลุ่มใหม่ก็ไม่สามารถทำให้ได้ข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้น (นงนภัส เทียงกมล, 2548)

เนื่องจากการประชุมกลุ่มย่อย หรืออภิปรายกลุ่มย่อยนั้นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมีการนำมาใช้ในหลายสาขาวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นทางธุรกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการตลาดมีผู้นำการประชุมกลุ่มย่อยหรืออภิปรายกลุ่มย่อยมาใช้ในการวิจัยเพื่อหาข้อมูลและแก้ปัญหาทางการตลาด หรือเพื่อสร้างรายได้ทางการตลาด

ข้อดีการอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่ม หรือการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Groups Discussion or Focus Group Interview)

การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่ม หรือการสัมภาษณ์กลุ่มมีข้อดีหลายประการที่แตกต่างจากการวิจัยคุณภาพประเภทอื่น ๆ ดังนี้

1. เนื่องจากการจัดการอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มนี้มีการคัดเลือกที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันและมีกระบวนการที่สร้างความเป็นกันเองของสมาชิกในกลุ่มมาในระดับหนึ่งแล้วจะทำให้สมาชิกกล้าพูดคุยอย่างเปิดเผย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพิธีกร หรือผู้ดำเนินรายการมีพรสวรรค์ในการสนทนาจะยิ่งช่วยให้สมาชิกในกลุ่มสนุกสนาน และหากสามารถกระตุ้นสมาชิกที่ระมัดระวังในตอนแรกให้ผ่อนคลายจะยิ่งทำให้การสนทนาได้ความเห็นที่เป็นคำตอบที่ชัดเจน เพราะเป็นคำตอบที่ได้จากการอภิปรายประเด็นปัญหาที่สนใจด้วยการถกเถียงกันอย่างมีเหตุผลร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

2. แม้ว่าการอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มที่มีการวางแผนการดำเนินการที่ดีมาแล้วก็ตาม แต่อาจยังไม่ครอบคลุมบางประเด็นปัญหาที่ต้องการทราบ ในระหว่างสนทนากลุ่มอยู่นั้นอาจมีสมาชิกบางคนตั้งคำถามที่น่าสนใจใหม่ที่สมารถตอบปัญหาให้ครอบคลุมได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้พิธีกรหรือผู้ดำเนินรายการอาจนำคำตอบที่สมาชิกตอบมาใช้เป็นแนวคำถามที่จะถามต่อให้มีรายละเอียดเพิ่มเติมประเด็นที่มีการวางแผนเดิมไว้

3. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มที่ดีมีประสิทธิภาพนั้น จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการวิจัยได้อย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับวิจัยเชิงคุณภาพประเภทการวิจัยแบบชาติพรรณนารวมที่ต้องใช้เวลาการเฝ้าสังเกต หรือแม้แต่การวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องเดินทางไปสัมภาษณ์บุคคลตามสถานที่ต่าง ๆ เพราะหากว่าสามารถดำเนินการสนทนากลุ่มแผนงานที่วางไว้ด้วยการวางกรอบการดำเนินการที่มีแนวคำถามที่สามารถตอบปัญหาวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ก็จะได้คำตอบเหมือนกับการเสียเวลาไปฟังตัวเป็นแรมเดือนแรมปี เช่นเดียวกับการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทการวิจัยแบบชาติพรรณนารวม

4. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มสามารถหาคำตอบเชิงเหตุผลที่ได้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเชิงสำรวจ หรือใช้อธิบายเสริมข้อมูลของการวิจัยเชิงปริมาณรวมทั้งยังเป็นประโยชน์ในการช่วยวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยแบบกรณีศึกษาเฉพาะราย

5. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มสามารถให้รายละเอียดลึกซึ้งด้วยการถามคำถามประเภททำไม และเป็นอย่างไรและหากยังตอบไม่ตรงคำถามที่ผู้ดำเนินต้องการ ผู้ดำเนินยังสามารถซักถามเพิ่มเติมต่อได้อีก ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณไม่สามารถทำได้

6. การอภิปรายกลุ่มหรือการสนทนาทำให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญบางประการของสมาชิกระหว่างกระบวนการการอภิปรายกลุ่มที่อาจอยู่นอกกรอบแนวคิดและหลักการที่ผู้วิจัยได้วางไว้

7. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนามีประโยชน์สำหรับการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ มุมมอง และแนวคิดระหว่างสมาชิก และทำให้ผู้วิจัยรู้และเข้าใจว่าสมาชิกมีความเห็นอย่างไรในหัวข้อประชุมกลุ่มกัน รวมทั้งทำให้ผู้วิจัยสามารถหยั่งรู้ถึงทัศนคติ ค่านิยม แนวคิด และความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มได้อีกด้วย

8. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนามีประโยชน์ในการวิจัยที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลบางประการที่ไม่สามารถได้จากการวิจัยวิธีอื่น เพราะว่าหากการดำเนินการกระบวนการกลุ่มในการวิจัย ด้วยการอภิปรายกลุ่มที่มีประสิทธิภาพจะทำให้สมาชิกทุกคนแสดงทัศนคติ ความคิดเห็นอย่างเต็มที่ตามหลักประชาธิปไตยแล้วจะช่วยให้ได้ข้อคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างมากจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และมีการจุดประกายความคิดแก่สมาชิกในกลุ่มได้เป็นอย่างดี

9. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนาสามารถให้ข้อมูลพื้นฐานบางประการสำหรับการตั้งสมมติฐานการวิจัย และอาจทดสอบสมมติฐานดังกล่าวด้วยการวิจัยเชิงปริมาณได้

10. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนาสามารถให้แนวทางในการตั้งโจทย์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ การรับรู้ ความคิดเห็น และรวมถึงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย และจากการอภิปรายกลุ่มอาจก่อให้เกิดแนวความคิด (Ideas) มโนทัศน์หรือ ความคิดรวบยอด (Concepts) ใหม่ ๆ และอาจเกิดการพัฒนาารูปแบบ (Model) ได้

11. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนาจะช่วยให้สามารถค้นหาข้อมูลในบางปรากฏการณ์ที่มีผู้รู้เพียงเล็กน้อยได้

12. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนาสามารถให้ข้อมูลที่เพียงพอโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่น ๆ มาสนับสนุน หากมีการเตรียมการและมีการดำเนินการอย่างระมัดระวัง

ข้อจำกัดของการอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Groups Discussion or Focus Group Interview)

1. พิธีกร หรือผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่ม (Moderator) หากขาดทักษะในการดำเนินการอภิปรายหรือสนทนาจะทำให้สนทนาไม่ราบรื่น และไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ในกรณีสมาชิกบางคนผูกขาดการสนทนา หรือสมาชิกสนทนากันเอง ซึ่งจะทำให้การสนทนากลุ่มไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. การสนทนากลุ่มคือมีการวางวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนว่ามีความต้องการให้บรรลุผลการวิจัยด้วยการสามารถตอบปัญหาที่ต้องการทราบอะไรได้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถตอบปัญหาที่ต้องการทราบอะไรได้จะทำให้ผู้วิจัยสามารถสร้างแนวคำถามที่สอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการทราบ อีกทั้งมีการวางลำดับคำถามในการดำเนินการกระบวนการกลุ่มอย่างเป็นขั้นตอน

ต่อเนื่อง ราบรื่นและไม่สับสนนอกจากนี้ควรมีการทดลองใช้คำถามดังกล่าวเพื่อทดสอบความชัดเจนของคำถาม

3. ในการคัดเลือกสมาชิกเพื่อเข้าร่วมการอภิปรายกลุ่มนั้นจะมีหลักการเหมือนการวิจัยเชิงคุณภาพอื่นที่จะต้องเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) จึงต้องมีเป้าหมายและเกณฑ์ในการเลือกที่เหมาะสมสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่เลือกมานี้จะต้องเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ดีที่สุด โดยต้องมีลักษณะต่าง ๆ ที่เหมือนกัน (Homogeneous) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสนทนากลุ่มที่จัดขึ้นในชุมชนต้องระมัดระวังที่จะไม่นำผู้ที่มีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงมาเข้ากลุ่มเดียวกัน หรือนำผู้ที่มีอำนาจอิทธิพลมาเข้ากลุ่มเพราะนอกจากจะทำให้การสนทนากลุ่มล้มเหลวเนื่องมาจากการข่มกัน หรือแก่งตึงตอบเพื่อขั้วฝ่ายตรงข้าม

4. การอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มสมาชิกบางคนอาจลี้ภัยตามสมาชิกอื่นที่มีความสามารถในการชักจูงโน้มน้าวเก่งมีความเชื่อมั่นตนเองสูง นอกจากนี้อาจมีสมาชิกบางคนที่ไม่อยากแสดงความคิดเห็นของตนเองเพราะเกรงว่าสมาชิกอื่นจะเห็นว่าความคิดของตนไม่เข้าทำสมาชิกดังกล่าวอาจแสดงภาษากายด้วยการกอดอกซึ่งเป็นการปกป้องตนเอง พิธีกรหรือผู้ดำเนินการกระบวน การกลุ่มจะต้องสังเกตและหาทวิวิธีที่จะทกให้สมาชิกดังกล่าวผ่อนคลายและเข้ามามีส่วนร่วมในการสนทนาอย่างสนุกสนาน

5. ภาษาที่ใช้ในการอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มต้องเป็นภาษาที่สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจได้ง่าย และหากทำการศึกษาในชุมชนที่มีภาษาถิ่นเฉพาะพิธีกร หรือผู้ดำเนินการกระบวนกรกลุ่มจะต้องมีความเข้าใจในภาษาถิ่นดังกล่าวอย่างดี

6. ข้อมูลจากการอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มแม้ว่าจะสามารถตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ ทักษะคติ การรับรู้ และความคิดเห็น แต่อาจไม่สามารถเข้าใจในพฤติกรรมการแสดงออกของสมาชิกบางคนได้ เพราะสมาชิกอาจพูดในสิ่งที่ตนเองคิด แต่อาจไม่ใช่สิ่งตนเองกระทำ ดังนั้นข้อมูลที่ได้ อาจไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงแต่ประการใด

7. แม้ว่าการอภิปรายกลุ่ม หรือการสนทนากลุ่มจะได้มีหลักการคัดเลือกสมาชิกที่สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์การวิจัยแล้วก็ตาม แต่ข้อมูลที่ได้เป็นการได้จากตัวแทนจำนวนเพียงประมาณ 6-10 คนเท่านั้น รวมทั้งการใช้เวลาอย่างมากที่สุดไม่เกิน 3 ชั่วโมง แม้ว่าจะได้ข้อมูลเชิงลึกแต่ก็เป็นการได้จากสมาชิกกลุ่มจำนวน 6-10 ท่าน ซึ่งเป็นการจำกัดการที่จะได้ข้อมูลเชิงลึกบางประการ

ดังนั้น การสนทนากลุ่มที่ดีอาจต้องมีการจัดกลุ่มมากกว่า 2-3 กลุ่ม เพื่อเป็นการเสริมข้อมูล โดยอาจจะจัดกลุ่มเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหา ดังเช่น การศึกษาความนิยมของผู้บริโภคในการใช้เครื่องไฟฟ้า เช่น เครื่องปรับอากาศ ต้องมีการแยกเพศหญิง-ชาย รวมทั้งต้องมีการคำนึงถึงรายได้ของสมาชิกกลุ่มในกรณีที่สินค้ามีราคาสูงเป็นพิเศษ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

วิชร นันตะยานา, รณิดา ปิงเมือง, วัลทนา ภูมา และไพรัช โรงสะอาด (2549, บทคัดย่อ) แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย การวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ผลการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม และเพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ การสัมภาษณ์เชิงลึกและตรวจสอบถามถูกต้องของข้อมูลโดยการจัดเวทีเสวนา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแยกประเภท จัดหมวดหมู่ สรุปและตีความเชิงพรรณนา ถ้าเสนอผลการวิจัยรูปของการบรรยายความ ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นขององค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม สรุปได้ดังนี้

1.1 การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมจะสนับสนุนซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมสามารถพัฒนาควบคู่กันโดยมีการบริหารจัดการที่ดี ขณะเดียวกันภาครัฐมีนโยบายให้จังหวัดเชียงรายเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดน และอำเภอที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ อำเภอเชียงแสน การท่องเที่ยวที่เหมาะสม คือ การท่องเที่ยวเชิงสังคม-วัฒนธรรม ส่วนอุตสาหกรรมที่เหมาะสม คือ อุตสาหกรรมเกษตร

1.2 ในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ควรพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว เพราะอุตสาหกรรมทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมจะถูกทำลาย วิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิม ความเป็นท้องถิ่นของเชียงรายเปลี่ยนแปลง อุตสาหกรรมสร้างค่านิยมทางด้านวัตถุมากกว่าความเจริญทางจิตใจ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม

2. ผลการพัฒนาจังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่กับเมืองอุตสาหกรรม พอสรุปได้ดังนี้ ประชาชนมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ลดการออกนอกพื้นที่เพื่อหางานทำ จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำโขง เหมาะกับการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของจังหวัดดีขึ้น

3. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจังหวัดเชียงราย เป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม สรุปได้ว่าการพัฒนานั้นต้องคำนึงถึงอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับพืชผลการเกษตร ความพร้อมด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด โดยการศึกษาปัญหา ผลกระทบ และวิธีการป้องกัน เช่น การกำจัดมลภาวะ ลดขยะ การรักษาสีเขียวแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ที่คุ้มค่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ทุกด้านทุกชั้นตอน ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ที่เป็นจริงสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

4. หน่วยงานราชการและองค์กรที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทต่อการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารเทศบาล เทศบาล ชุมชน ท้องถิ่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุตสาหกรรมจังหวัด หน่วยงานด้านการศึกษา สาธารณสุข โรงพยาบาล/อนามัย หอการค้า สภาวัฒนธรรม พาณิชย์จังหวัด ตำรวจท่องเที่ยว กรมทรัพยากรธรณี กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โยธาธิการและผังเมือง พัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคม กรมศิลปากร เกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมการเกษตร

5. สิ่งที่ประชาชนในจังหวัดเชียงรายกังวล ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผน ไม่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน ไม่มีเจ้าภาพทำงานที่จริงจัง ชุมชนไม่มีส่วนร่วม ภาครัฐไม่มีความจริงใจ นโยบายรัฐไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริง สื่อไม่มีจุดยืนในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ปัจจุบันนักท่องเที่ยวลดลง

6. ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยวส่วนมากต้องการชมศิลปวัฒนธรรม หัตถกรรม จึงควรส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม งานหัตถกรรมพื้นบ้าน นโยบาย และแผนควรนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ควรเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรให้ชุมชนมีส่วนร่วม รับรู้ผลกระทบ แสดงความคิดเห็นทุกขั้นตอน ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้งดงามเข้ากับสิ่งแวดล้อม มีเทศบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้าง มีแผนรองรับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบูรณะ โบราณสถานและสถานที่สำคัญ ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างจริงจัง และมีการศึกษาวิจัยความต้องการด้านการท่องเที่ยว

ปรมินทร์ อริเดช, รัชภูมิ แซ่ไข่, กิตติศักดิ์ นิเวรัตน์ และบุญชัย สันกวาน (2549, บทคัดย่อ) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย: กรณีเปรียบเทียบ เชียงรายกับนครคุนหมิง โครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนจังหวัดเชียงราย : กรณีเปรียบเทียบเชียงรายกับนครคุนหมิง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนระหว่างจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้นำชุมชน กลุ่มบุคคลในชุมชนที่เข้าไปบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงราย พบว่า โดยภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก มีค่าสูงที่สุด รองลงไป คือ การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

2. วิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการที่หน่วยงานทางภาครัฐบาลได้มีการให้ทุนในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการท่องเที่ยว และด้วยความร่วมมือขององค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนจึงได้รับการสนับสนุน พัฒนาและช่วยเหลือให้เกิดการจัดการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งและสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว เป็นไปด้วยความสมัครใจ

3. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย องค์ประกอบใหญ่ ๆ 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนา สองเป็นหน่วยงานภายในชุมชน ประกอบด้วย คณะกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นบุคคลภายในหมู่บ้าน และคณะกรรมการท่องเที่ยว จะมีเลขานุการของคณะกรรมการ และจะมีผู้นำทางวัฒนธรรม เป็นเสมือนกลุ่มที่ปรึกษาของคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ภายในคณะกรรมการท่องเที่ยวจะแยกเป็นกลุ่มงานต่าง ๆ

4. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของนครคุนหมิงมีระดับการทำงานที่สนับสนุนกันอยู่ 3 ระดับ คือ 1) ระดับรัฐบาลของมณฑล ด้วยการส่งบุคลากรของมณฑลเข้ามาช่วยในการเป็นที่ปรึกษาและร่วมพัฒนาในแต่ละพื้นที่ 2) ระดับรัฐบาลท้องถิ่น จะทำงานประสานร่วมกับระดับรัฐบาลของมณฑลกับระดับหมู่บ้าน ในเรื่องของการดูแลและสนับสนุนการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารให้บุคคลภายนอกรับรู้และเข้ามาเที่ยวงานด้านวัฒนธรรม งานของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มสตรี และกลุ่มเกษตรกรรม และ 3) ระดับหมู่บ้าน เน้นที่จะต้องดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนแรกคือการเริ่มทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังจะร่วมกันทำ ร่วมทำการระดมความคิดจนถึงขั้นตอนการร่วมกันบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและจัดการได้ด้วยชุมชนเอง

5. การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน ระหว่างจังหวัดเชียงรายกับนครคุนหมิง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนของจังหวัดเชียงรายเป็นการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เริ่มต้นด้วยการได้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากหน่วยงานภาครัฐบาลแล้ว

เกิดการดำเนินการต่อเนื่องโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน ส่วนนครชุมนึ่งจัดการแหล่งท่องเที่ยวเริ่มต้นจากการได้รับทุนสนับสนุนการทำวิจัยจากภาคเอกชนแล้วเกิดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยความร่วมมือของภาครัฐบาล ในจังหวัดเรียงรายชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบของคณะกรรมการซึ่งเกิดจากการสมัครใจและมีการเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งบริหารในคณะ กรรมการฝ่ายต่าง ๆ โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง ส่วนนครชุมนึ่ง ชุมชนหรือชาวบ้านก็เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการเช่นเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งตำแหน่งบริหารก็ได้มาจากการสรรหาของคณะกรรมการเช่นเดียวกัน

ปวารณา อัจฉริยะบุตร, จิราพร ประสารการ และชนินฐา ธนาวิรัตนานิจ (2549, บทคัดย่อ) การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจสปาในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจสปาในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อมูลการบริหารจัดการธุรกิจสปาในเขตอันดามัน และหาแนวทางรูปแบบแนวทางการบริหารธุรกิจสปาที่เหมาะสมทั้งในเชิงของพื้นที่ และสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ โดยทำการศึกษาในช่วงเวลาดังตั้ง 1 กันยายน พ.ศ. 2548 ถึง 31 สิงหาคม พ.ศ. 2549

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ทั้งนี้โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ ส่วนที่ 2 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการธุรกิจสปา ส่วนที่ 3 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มย่อย ผลการศึกษามีดังนี้

ผู้ประกอบการสปาในเขตอันดามันส่วนใหญ่มักเป็นเพศหญิง ลักษณะการลงทุนธุรกิจสปาของผู้ประกอบการ มีทั้งรูปแบบการลงทุนในธุรกิจสปาที่เป็นลักษณะเคย์สปา การลงทุนธุรกิจสปาที่เป็นรีสอร์ทสปา (Resort Spa) และการลงทุนธุรกิจสปาโดยร่วมมือกับโรงพยาบาล โดยทำเป็นเมดิคอสปา (Medical Spa) และส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมักจะตั้งระยะเวลาในการคุ้มทุนอย่างน้อย 5 ปี

จุดแข็งของสปาอันดามันที่สำคัญ คือ การมีธรรมชาติที่สวยงาม การออกแบบสถานที่ของผู้ประกอบการที่สามารถผนวกเอาธรรมชาติโดยรอบมาใช้ในการออกแบบ และการบริการที่ดีเยี่ยม ส่วนจุดอ่อนของสปาอันดามัน คือ ปัญหาด้านความไม่สะดวกในการเดินทาง ปัญหาด้านการแย่งชิงพนักงานให้บริการ และปัญหาด้านการไม่ยอมรับการใช้สมุนไพรไทย

กลุ่มลูกค้าสปาจังหวัดภูเก็ต เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเอเชีย เช่น จีน เกาหลี ไต้หวัน สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และกลุ่มนักท่องเที่ยวยุโรป จังหวัดพังงา เป็นกลุ่มสแกนดิเนเวียและเยอรมัน จังหวัดกระบี่ เป็นกลุ่มสแกนดิเนเวีย เยอรมัน

ในส่วนของการจัดการด้านการตลาดพบว่า บริการสปาในเขตอันดามันมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยมีอัตราค่าบริการสปาในสถานประกอบการสปาราคาต่ำสุดจะอยู่ที่ ราคา 200 บาท ต่อ 30 นาที และราคาสูงสุดจะอยู่ที่ 15,300 บาท ซึ่งจัดทำเป็นแพคเกจ ใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมง 30 นาที

ปัจจัยในการเลือกสถานที่ตั้งของสถานประกอบการสปาในเขตอันดามันส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมักมองว่าทำเลที่ตั้งเป็นธรรมชาติ การคมนาคมสะดวก

ในการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจสปาอันดามันนั้นประกอบด้วยการติดต่อผ่านบริษัท นำเที่ยว มัคคุเทศก์ รวมทั้งรถแท็กซี่ การทำโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และใช้เทคนิคการขาย เช่น การรวมค่าบริการสปาในค่าห้องพัก และในแพคเกจทัวร์ เป็นต้น

การศึกษาด้านบริหารจัดการองค์กรพบว่า โครงสร้างองค์กรสปาจะมีความแตกต่างกันตามขนาดของธุรกิจ โดยมีตำแหน่งงานที่สำคัญ คือ ผู้จัดการสปา นักสุขภาพบำบัด และพนักงานต้อนรับ ทั้งนี้ส่วนใหญ่ในการพัฒนาบุคลากรมักจะใช้วิธีการฝึกในหน่วยงานกันเองโดยเรียนรู้จากหัวหน้างาน

จากผลการวิจัยด้านการจัดการผลิตภัณฑ์ระบุว่า การจัดการด้านสถานที่ มี 3 รูปแบบ คือ สปาในที่โล่ง และสปาในอาคาร หรืออาจจะเป็นทั้งสปาในที่โล่งและในอาคารผสมกัน ในส่วนของจัดการด้านรส ส่วนใหญ่สปาเน้นการเสริมน้ำสมุนไพร และบางส่วนเสนอเมนูอาหารเพื่อสุขภาพ และส่วนใหญ่สปาจะเน้นจุดเด่นในการใช้น้ำมันหอมระเหยที่มาจากธรรมชาติ การใช้ การใช้เสียงในสปามักใช้เสียงดนตรี ควบคู่กับเสียงธรรมชาติ และเน้นการนวดเพื่อผ่อนคลายมากกว่านวดเพื่อรักษา ขั้นตอนในการให้บริการสปาส่วนใหญ่เน้นกิจกรรมยาทาบริการแบบไทย ๆ และมีความจริงใจต่อลูกค้า

รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจสปาอันดามันนั้นมองว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์หรือบริการสปาใหม่ ๆ สามารถยกระดับสปาได้ รวมทั้งการร่วมงานกับโรงพยาบาลจะสามารถยกระดับของสปาไปสู่การบำบัดเพื่อการรักษาได้

สปาในจังหวัดพังงา กระบี่ และภูเก็ต ควรมีลักษณะเฉพาะแต่ละพื้นที่ กลุ่มลูกค้าก็มีความต่างกัน ควรมีการพัฒนาแบบบริการสปาที่ต่างกันไปด้วย และควรทำการตลาดที่ให้มีลูกค้าทุกฤดูกาล

ผู้ประกอบการสปาจะต้องเปลี่ยนวิธีคิด โดยคิดว่าการหมุนเวียนของนักสุขภาพบำบัดเป็นเรื่องปกติ และเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของนักสุขภาพบำบัดคนนั้นด้วย

สปาแต่ละจังหวัดเริ่มหันมาใช้สมุนไพรไทยมากขึ้น จึงควรมีการศึกษาเรื่องการวิจัยสมุนไพรไทยให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับสมุนไพรไทยให้ทัดเทียมสากล

วัชร หิรัญพันธุ์, พิภพ สมเวที และ ชนกกันต์ หิรัญพันธุ์ (2549, บทคัดย่อ) แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป การส่งเสริมการตลาด และจิตวิทยาการบริการ ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป การส่งเสริมการตลาด และจิตวิทยาการบริการ ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดภูเก็ต พังงา และกระบี่ ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการประชุมกลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แนวทางการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป ภาครัฐควรรู้นโยบายการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมในกลุ่มจังหวัดอันดามันให้ชัดเจน จากนั้นทุกภาคีร่วมมือกันกำหนดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการจะพัฒนาให้ขายได้ตามเอกลักษณ์ประจำถิ่น ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม และอาศัยผู้ประกอบการนำเที่ยวช่วยขยายตลาดการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมได้อย่างรวดเร็ว แนวทางที่จะพัฒนาโปรแกรมได้นั้น ต้องพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้ (1) กำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวให้ชัดเจน (2) จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกันกับรายการนำเที่ยวอื่น ๆ และเน้นขายตลาดประสบการณ์ (3) สร้างความร่วมมือระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้ตลาดมีศักยภาพและอาศัยการส่งเสริมการตลาดให้เป็นที่รู้จัก (4) ลักษณะธุรกิจการท่องเที่ยวคือการบริการที่ต้องสัมพันธ์กับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (5) ผู้ประกอบการสามารถบริการนักท่องเที่ยวได้ตลอดรายการนำเที่ยว และ (6) ลดความเสี่ยงที่ไม่สามารถควบคุมได้โดยการบอกความจริงและไม่ให้นักท่องเที่ยวคาดหวังเกินกว่าสภาพที่เป็นจริง

รูปแบบการส่งเสริมการตลาดที่ใช้กันมากที่สุดในปัจจุบัน คือ (1) การประชาสัมพันธ์ แต่การพัฒนาการส่งเสริมการตลาด จะต้องใช้วิธีการหลากหลาย โดยยังเน้นการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลความรู้ด้านเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำถิ่นให้มากพอ จัดกิจกรรมพิเศษ เพื่อสร้างกระแสการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม สร้างความสัมพันธ์อันดีกับสื่อมวลชน เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (2) โฆษณาทางสื่อมวลชนให้เกิดความต่อเนื่องและการรับรู้ซ้ำ ๆ (3) การส่งเสริมการขาย โดยการลด แลก แจก แถม เพื่อกระตุ้นให้ท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อสินค้าได้ง่ายขึ้น ผู้ประกอบการหลายรายให้ความสนใจกับการพูดปากต่อปาก และการกลับมาใช้บริการซ้ำ ส่วนวิธีการส่งเสริมการตลาดอื่น ๆ ที่สร้างผลกระทบได้ดีเช่นกัน (4) การขายโดยบุคคล และ (5) การตลาดทางตรงที่เน้นฐานข้อมูลของลูกค้า และสื่อที่ใช้เป็นสำคัญ โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตที่สามารถช่วยผู้ประกอบการได้มาก

รูปแบบและแนวทางการนำจิตวิทยาการบริการไปใช้ โดยพัฒนาลักษณะทางกายภาพที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้ เน้นความสะอาด การเข้าถึงง่าย ใช้เสน่ห์ของคนไทยในการให้บริการ ยิ้มแย้มแจ่มใส ค่อนรับอย่างอบอุ่น สามารถนำมาผสมกับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม

เพื่อเพิ่มคุณค่าได้ และควรรักษามาตรฐานการบริการที่ดี โดยเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรอยู่เสมอ ศึกษาวัฒนธรรมและความต้องการที่สำคัญ คือ ผลสะท้อนกลับจากนักท่องเที่ยว และนำมาพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป

รวินท์ สุวัณ ฒ เขมรัฐ, ไพโรจน์ สุวรรณ และกฤษฎา บัวคลี (2549, บทคัดย่อ) การจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามัน อย่างยั่งยืน: ภูเก็ต พังงา และกระบี่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทิศทางการจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันอย่างยั่งยืน: ภูเก็ต พังงา และกระบี่ ซึ่งประกอบไปด้วยการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาทิศทางการจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยกระบวนการเคลฟายเทคนิค ได้แบบสอบถามกลับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 84 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
2. ศึกษาศักยภาพของภาคีเป้าหมาย โดยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ได้แบบสอบถามกลับคืนมาคิดเป็นร้อยละ 88.96 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟ
3. ศึกษาความพึงพอใจของเจ้าบ้านที่มีต่อทิศทางการจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอนุรักษ์โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ได้แบบสอบถามกลับคืนมาคิดเห็นร้อยละ 76.50 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟ
4. ศึกษาความพึงพอใจของเจ้าบ้านที่มีต่อทิศทางการจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ได้แบบสอบถามกลับคืนมาคิดเห็นร้อยละ 85.11 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟ
5. ศึกษาแนวทางในการจัดและบริหารกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมตามทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในวงการธุรกิจกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 59 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า
 1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดสอดคล้องกันเป็นไปได้ในระดับมากที่จะให้พื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันจัดบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอนุรักษ์ ยกเว้นกิจกรรมเสนอแนะเกี่ยวกับการแข่งขันแรลลี่เรือคายัค กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดสอดคล้องกันเป็นไปได้ในระดับน้อย
 2. ภาคีเป้าหมายของจังหวัดในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันมีศักยภาพในการรองรับการจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ในภาพรวมอยู่ในระดับ

ปานกลางและจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวพบว่า กลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน มีศักยภาพในการรองรับการจัดและบริหารกีฬาต่างกล่าวไม่แตกต่างกัน ยกเว้นศักยภาพในการรองรับการจัดและบริหารกีฬาด้าน โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่จังหวัดภูเก็ตมีศักยภาพสูงกว่าจังหวัดพังงาและ จังหวัดกระบี่

3. นักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจทิศทางการจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬา เพื่อการท่องเที่ยวทั้งอนุรักษ์ในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันอย่างยั่งยืนในภาพรวมในระดับมาก และจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวพบว่า นักท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันมีความพึงพอใจทิศทางการจัดและบริหารกีฬาดังกล่าวไม่แตกต่างกัน

4. เจ้าบ้านมีความพึงพอใจทิศทางการจัดและบริหารเชิงบูรณาการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวทั้งอนุรักษ์ในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันอย่างยั่งยืนในภาพรวมในระดับมาก และจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวพบว่า นักท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามันมีความพึงพอใจ ทิศทางการจัดและบริหารกีฬาดังกล่าวไม่แตกต่างกัน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในวงการธุรกิจกีฬาเพื่อการนักท่องเที่ยวได้ให้แนวคิดในการจัดและ บริหารกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวว่า ควรเน้นกีฬาที่ได้รับความนิยมในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามัน 8 ชนิด คือ ดำน้ำ พายเรือแคนูและคายัค ปีกา กอล์ฟ ตกปลา วอลเลย์บอลชายหาด จักรยาน และกีฬา พื้นเมือง ซึ่งประกอบด้วย มวยไทย ชนวู้ ชนไก่ และแข่งขันนกเขาชวาเสี่ยง โดยต้องดำเนินการจัด และบริหารกีฬาดังกล่าว 7 ด้าน ตามรูปแบบของอันดามัน (Andaman Sports Tourism Management Model-ZEASSPA) คือ ด้านการจัดระเบียบแหล่งท่องเที่ยว (Zoning) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อม (Environment) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ด้านการรักษาความปลอดภัย (Safety) ด้านการจัดบุคลากร (Personnel) และด้านการจัด กิจกรรม (Activity)

พัทธมน บุญขาศรัย และนพพรณ ตั้งเวียงวงศ์ (2549, บทคัดย่อ) ศักยภาพและ ความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของภาคประชาสังคมและ NGO การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศักยภาพและความต้องการในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวของ ภาคประชาสังคมและ NGO ในจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ องค์กร ภาคประชาสังคมและ NGO จำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ศักยภาพ บทบาท และความต้องการ มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating

Scale) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยวิเคราะห์ค่าความแปรปรวน (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ภาคประชาสังคมและ NGO มีศักยภาพในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ทั้งด้านการวางแผนและการจัดการ ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และด้านการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

ภาคประชาสังคมและ NGO ที่มีอายุต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ทั้งด้านการวางแผนและการจัดการ การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน ขณะที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจด้านการวางแผนการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย เฉพาะด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน นอกจากนี้ กลุ่มที่มีประเภทขององค์กรต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน

2. ภาคประชาสังคมและ NGO มีบทบาทในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ทั้งด้านบทบาทต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย

ภาคประชาสังคมและ NGO ที่มีอายุ และระดับการศึกษาต่างกัน จะมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย และการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน ขณะที่กลุ่มที่มีประเภทองค์กรต่างกัน จะมีบทบาทต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน

3. ภาคประชาสังคมและ NGO มีความต้องการในการวางแผนและพัฒนากลไกการจัดการการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว การเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุม แสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน และร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ภาคประชาสังคมและ NGO ที่มีอายุ ระดับการศึกษา ประเภทขององค์กร ปริมาณการใช้บริการของนักท่องเที่ยวที่ต่างกัน จะมีความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่างกัน

มานะ จิตตะสังกะ และคณะ (2549, บทคัดย่อ) บทเรียนจากกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาครัฐ เอกชน ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการเชิงพื้นที่

อย่างยั่งยืนจังหวัดเชียงราย โครงการการศึกษาวิจัย บทเรียนจากกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยภาครัฐ เอกชน ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทเรียน วิธีการคิด กระบวนการรู้ร่วมกัน การดำเนินการศึกษาใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในกลุ่มประชากรเป้าหมาย ได้แก่ คณะกรรมการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย องค์กรธุรกิจท่องเที่ยว คณะกรรมการ องค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ผลของการศึกษาสรุปได้ว่า คณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว แต่การนำแผนไปสู่การปฏิบัติค่อนข้างน้อย โดยองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชน ไม่มีส่วนรับรู้ จึงมิได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่ให้การสนับสนุนงบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ และการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว ทั้ง ประชาชน คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย องค์กรธุรกิจเอกชน มีความเข้าใจรับรู้ข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวมีความต้องการให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอนในกระบวนการวางแผน ซึ่งเป็นมาตรการการเรียนรู้ร่วมกันในการมีส่วนร่วมในการวางแผนตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับภาคธุรกิจเอกชน และระดับจังหวัด โดยสร้างตัวชี้วัดการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การวางระบบการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

ณัฐินี ศรีวงศ์ตระกูล, ดวงใจ คำบรรณสาร และเมธิ ทองดี (2550, บทคัดย่อ) กลยุทธ์ การส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) เขตอีสานใต้ การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยว กลุ่มเยาวชนของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) เขตอีสานใต้ (Home Stay Promotion Strategy for Youth Tourist in South-Northeastern Region) ครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantity Research) ในการดำเนินงานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเชื่อถือโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนของที่พักแบบสัมผัส วัฒนธรรมชนบท (Home Stay) เขตอีสานใต้ 2) เพื่อศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว ในกลุ่มเยาวชนที่มีต่อที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) เขตอีสานใต้ 3) เพื่อให้ได้ กลยุทธ์ในการส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนของ ที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรม ชนบท (Home Stay) เขตอีสานใต้ และ 4) เพื่อให้ได้ถึงยุทธศาสตร์การพึ่งพาเพื่อเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้โดยการเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของการส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท (Home Stay) เขตอีสานใต้ คือกลุ่มโฮมสเตย์ในเขตอีสานใต้ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการตลาดอย่างแท้จริง ขาดความตระหนักในการให้การส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านการส่งเสริมการตลาด สมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ยังขาดความสามารถในการสื่อสาร ทั้งการพูดและการเขียน มีงบประมาณมีจำกัด บุคลากรจากหน่วยงานในท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ยังขาดความรู้ในเรื่องการส่งเสริมการตลาด การขาดงานการวิจัยและงานเชิงวิชาการเกี่ยวกับการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทในเขตอีสานใต้ ขาดหน่วยงานกลางในระดับพื้นที่ที่จะช่วยในการส่งเสริมงานด้านการส่งเสริมการตลาดให้กับกลุ่มโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน ส่วนใหญ่ไม่รู้จักระยะไม่เข้าถึงลักษณะที่แท้จริงของคำว่า “โฮมสเตย์” ในประเทศไทย และไม่เคยได้รับข้อมูลจากการส่งเสริมการตลาดของกลุ่มโฮมสเตย์

ดังนั้น กลยุทธ์ที่สำคัญที่จะส่งเสริมการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชนของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทในเขตอีสานใต้ สามารถลำดับไปเป็นข้อรายละเอียดดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดตั้งหน่วยงานกลางด้านการส่งเสริมการตลาดของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมของเขตอีสานใต้
2. กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรด้านความรู้ความตระหนักในการส่งเสริมการตลาดของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท
3. กลยุทธ์การพัฒนางานด้านระบบสารสนเทศของที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทสำหรับชุมชนหรือกลุ่มผู้บริหารจัดการ โฮมสเตย์และสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเยาวชน
4. กลยุทธ์การนำเรื่องของการท่องเที่ยวหรือเรื่องที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนหรือหลักสูตรของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทั้งในท้องถิ่นและทั่วไป

กฤษฎิยา ศังขจันทร์านนท์, สฤณีชัย ชีระธำรงรักษ์, ชีระบุตธ เฉื่อยฉ่ำ, พิกุลทอง อันมัย และภาสกร คอนพุดชา (2550, บทคัดย่อ) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยในอีสานใต้ การท่องเที่ยวแบบผจญภัยเป็นหนึ่งในสินค้าท่องเที่ยวความสนใจพิเศษ เพื่อตอบสนองนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่มุ่งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

ในการศึกษานี้พบว่าในอีสานใต้มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยทั้งหมด 7 แห่ง และมีกิจกรรมการผจญภัยทั้งหมด 5 กิจกรรมด้วยกัน และในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีกิจกรรมการ

ผจญภัยดังต่อไปนี้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีกิจกรรมผจญภัย 5 กิจกรรม คือ การเดินป่า, การล่องแก่ง, การพายเรือแคนู/ เรือคายัค, การขี่จักรยานเสือภูเขา และการปีนหน้าผา/ ไรด์ร็อก ร่องลงมา คือ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ จังหวัดอุบลราชธานี มีกิจกรรมการผจญภัย 3 กิจกรรม คือ การพายเรือแคนู/ เรือคายัค, การขี่จักรยานเสือภูเขา และการปีนหน้าผา/ ไรด์ร็อก ถัดมาคือ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี และหน่วยพิทักษ์ป่าละเลิงร้อยรู จังหวัดบุรีรัมย์ มีกิจกรรมการผจญภัย 2 กิจกรรมเท่านั้น คือ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม มีกิจกรรมการผจญภัย คือ การขี่จักรยานเสือภูเขา และการปีนหน้าผา/ ไรด์ร็อก ส่วนหน่วยพิทักษ์ป่าละเลิงร้อยรู มีกิจกรรมการผจญภัย คือ การเดินป่าและการขี่จักรยานเสือภูเขา สุดท้ายคือ อุทยานแห่งชาติจาง-นาบอย จังหวัดอุบลราชธานี อุทยานแห่งชาติไทยทอง จังหวัดชัยภูมิ และโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ป่าเขาภูหลวง จังหวัดนครราชสีมา มีกิจกรรมการผจญภัยเพียงอย่างเดียว คือ อุทยานแห่งชาติจาง-นาบอย และอุทยานแห่งชาติไทยทอง มีกิจกรรมการผจญภัยที่เหมือนกัน คือ การปีนหน้าผา/ไรด์ร็อก ส่วนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าเขาภูหลวง มีกิจกรรมการผจญภัย คือ การขี่จักรยานเสือภูเขา และมีแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ที่มุ่งเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอยู่ 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1) จัดหาอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมของการท่องเที่ยวแบบผจญภัยให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว 2) สนับสนุนการผลิตบุคลากรผู้เชี่ยวชาญของแต่ละกิจกรรมของการท่องเที่ยวแบบผจญภัยให้มากขึ้น 3) พัฒนาระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก ให้มีศักยภาพ 4) ส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันทำตลาดแหล่งท่องเที่ยวแบบผจญภัยระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน 5) ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติแบบผจญภัยให้มากยิ่งขึ้นและต่อเนื่อง

บนินฐา สุริยะ, พรทิพย์ รอดพัน, ศิริธร เอื้อยศิริเมธิ (2550, บทคัดย่อ) ระบบขนส่งสาธารณะและสาธารณูปโภคเพื่อการท่องเที่ยว การศึกษาเรื่อง ระบบขนส่งสาธารณะและสาธารณูปโภคเพื่อการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา และการสำรวจภาคสนาม เกี่ยวกับระบบขนส่งสาธารณะและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เพื่อการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ ประกอบด้วย จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระบบขนส่งสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ 2) เพื่อศึกษาระบบขนส่งสาธารณะทางบกเพื่อการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ 3) เพื่อศึกษาระบบขนส่งสาธารณะทางอากาศเพื่อการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ 4) เพื่อศึกษาระบบสาธารณูปโภคเพื่อการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ และ 5) เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ที่มุ่งเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจต่อการใช้ระบบขนส่งสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอด้วยการพรรณนา ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ซึ่งได้เลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษา สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้ ระบบการขนส่งสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ มีระบบการขนส่งสาธารณะเพื่อการเดินทางทั่วไป และระบบการขนส่งสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวทั้ง 3 รูปแบบ คือ ระบบขนส่งสาธารณะทางบก โดยรถประจำทางและไม่ประจำทาง ระบบขนส่งสาธารณะทางราง โดยรถไฟและระบบขนส่งสาธารณะทางอากาศโดยเครื่องบิน โดยมีลักษณะการเชื่อมโยงของเครือข่ายการขนส่งสาธารณะทั้ง 3 รูปแบบ แต่ยังไม่สามารถตอบสนองการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ คือ การเดินทางโดยรถไฟสาธารณะ เมื่อถึงสถานีปลายทางนักท่องเที่ยวต้องเดินทางต่อโดยระบบขนส่งอื่น ๆ ที่เป็นระบบขนส่งสาธารณะที่ไม่ประจำเส้นทาง หรือการเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางก็ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้โดยตรง เนื่องจากจุดในการเข้า-ออกจากสถานีขนส่งต่าง ๆ เป็นจุดหลักหรือจุดใหญ่ที่นักท่องเที่ยวต้องทำการเดินทางต่อด้วยเท้าหรือรถรับจ้างไม่ประจำทางประเภทอื่น ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวโดยระบบขนส่งสาธารณะ ประกอบกับยานพาหนะที่เป็นองค์ประกอบหลักในการเดินทางโดยระบบขนส่งสาธารณะทางบก โดยรถโดยสาร บางเส้นทางโดยเฉพาะรถบริการท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยว มีสภาพที่ไม่เหมาะสมกับการเดินทางท่องเที่ยว การเชื่อมโยงเส้นทางเดินทางของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง นักท่องเที่ยวต้องใช้บริการขนส่งสาธารณะไม่ประจำทาง เช่น รถเมล์ รถสามล้อเครื่อง หรือรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง หรือการเดินทางโดยรถโดยสารประจำอำเภอ และเดินทางต่อด้วยรถรับจ้างทั่วไป

ระบบสาธารณูปโภคเพื่อการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดอีสานใต้พบว่า โดยภาพรวมของระบบสาธารณูปโภคในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว มีเพียงพอต่อการให้บริการ ซึ่งก็สอดคล้องกับระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการระบบสาธารณูปโภค ซึ่งนักท่องเที่ยวมีระดับความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์มากถึงร้อยละ 35 แสดงว่าระบบสาธารณูปโภคเพื่อการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ มีระดับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ดี ถ้าแยกประเภทจะพบว่าระบบโทรศัพท์สาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวมีเพียงพอแต่นักท่องเที่ยวไม่นิยมใช้บริการ อาจจะเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือใช้ ซึ่งมีความสะดวกมากกว่า และระบบสัญญาณของแต่ละค่ายก็มีการพัฒนาเครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ควรมีการปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว โดยมีรถสาธารณะให้บริการที่มากพอ และพัฒนาเส้นทางให้เกิดการเชื่อมโยงกันได้มากขึ้น

การพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านนั้นมี 3 จุด ที่สามารถเชื่อมโยงได้ คือ ชายแดนช่องสะง่า จังหวัดศรีสะเกษ ตลาดการค้าช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ และด่านช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี จุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งสามไปยังประเทศเพื่อนบ้านนั้น หากได้รับการพัฒนาด้านเส้นทางให้เป็นเส้นทางลาดยางได้ตลอดเส้นทาง จะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวใช้บริการเส้นทางนี้มากขึ้น เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าการเดินทางโดยเครื่องบิน นอกจากนี้ การพัฒนาบริเวณโดยรอบ ให้สะอาดและเป็นระเบียบ พัฒนาด้านความปลอดภัยในระหว่างการเดินทาง จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจมากขึ้นในการเดินทางผ่านทางช่องทางนี้ และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ระเบียบการเข้า-ออกชายแดนมากขึ้น

ปรีชา ปาโนรัมย์ และชัตติยา ชัชวาลพาณิชย์ (2550, บทคัดย่อ) การศึกษากลยุทธ์ทางด้านราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในเขตอีสานตอนใต้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อทราบถึงสภาพทางด้านราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน 2) เพื่อทราบถึงกลยุทธ์ในการตั้งราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว 3) เพื่อศึกษาแนวทางและยุทธศาสตร์ที่พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ผู้วิจัยได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเพื่อสำรวจข้อมูลในการทำวิจัย 6 ผลิตภัณฑ์ด้วยกัน ได้แก่ 1) โรงแรม 2) โฮมสเตย์ 3) รีสอร์ท 4) บริษัทนำเที่ยว 5) ร้านขายของที่ระลึก และ 6) ร้านอาหาร ใน 6 จังหวัด (นครราชสีมา, บุรีรัมย์, สุรินทร์, ศรีสะเกษ, อุบลราชธานี และชัยภูมิ) กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจนั้นมีจำนวนทั้งหมด 500 คน ผลการศึกษาพบว่า คำถามการวิจัยข้อ 1 สภาพทางด้านราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร จากการเก็บข้อมูลพบว่า สภาพทางด้านราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจะแตกต่างกันในด้านสถานที่ กล่าวคือ เป็นเมืองเศรษฐกิจดีหรือไม่ เมืองเศรษฐกิจดีนั้น ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอุบลราชธานี โดยที่ทั้งสองเมืองค่อนข้างจะมีราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวบางชนิดสูง เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ แต่ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวชนิดอื่นจะมีราคาที่เหมือน ๆ กัน กล่าวคือ ผ้าไหม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว คำถามการวิจัยข้อที่ 2 กลยุทธ์ทางด้านราคาของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเป็นอย่างไร ซึ่งในคำถามข้อนี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นของการศึกษาเอาไว้ 2 รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

ในการตั้งราคาของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเป็นอย่างไ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยภายในที่มีอิทธิพล ได้แก่ ต้นทุนการผลิต และภาพลักษณ์ของกิจการ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจ และ กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการตั้งราคาที่เจ้าของผลิตภัณฑ์เลือกมากที่สุดก็คือ มุ่งรายได้ มุ่งกำไร มุ่งด้านสังคม และมุ่งสร้างภาพลักษณ์ การคาดคะเนอุปสงค์นั้นส่วนใหญ่จะไม่ค่อย ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวทำการสำรวจอุปสงค์ก่อนที่จะดำเนินกิจ ส่วนความไวของราคาที่มีต่อผู้บริโภคนั้น ส่วนมากจะมองตรงกันทั้งหมด คือ เมื่อตั้งราคาขึ้นมาแล้ว ราคาสินค้าที่ตั้งนั้น จะมีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายของผู้ซื้อมากที่สุด ในรูปแบบที่ 2 กลยุทธ์เชิงราคาของแต่ละผลิตภัณฑ์นั้น ส่วนใหญ่เจ้าของผลิตภัณฑ์จะเลือกใช้กลยุทธ์ราคาโดยมีรายละเอียดดังนี้ ด้านนโยบายการตั้งราคาดังนั้น เลือกใช้การตั้งราคาแบบราคาเดียวหรือตั้งราคาแบบหลายระดับ ณ ระดับราคาตลาด เพราะ จะเกิดประโยชน์มากต่อเจ้าของผลิตภัณฑ์ และส่วนที่ทำให้เกิดความแตกต่างในการเลือกใช้บริการ ของลูกค้าก็ได้แก่ การให้บริการ ในด้านการเลือกตั้งราคาแบบราคาเดียวหรือตั้งราคาแบบหลายระดับ ซึ่งขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ดังนี้ คือ ช่วงโปรโมตสินค้าใหม่ ฤดูกาล เศรษฐกิจ ในด้านกลยุทธ์การตั้งราคา ตามสายผลิตภัณฑ์นั้น เจ้าของผลิตภัณฑ์จะเลือกการตั้งราคาในรูปแบบที่แตกต่างกันด้านขนาด ในด้านการตั้งราคาตามแนวภูมิศาสตร์ เจ้าของผลิตภัณฑ์เลือกใช้กลยุทธ์หลายอย่าง ได้แก่ การตั้งราคาตามเขต การตั้งราคาจากจุดฐานที่กำหนด ในด้านการให้ส่วนลดนั้นเจ้าของผลิตภัณฑ์มีการให้ ส่วนลดตามฤดูกาล และส่วนลดทางด้านการค้ามากที่สุด การตั้งราคาสำหรับสินค้าใหม่ซึ่งเจ้าของ ผลิตภัณฑ์มักจะเลือกการตั้งราคาในระดับที่ต่ำกว่าตลาดเพื่อเจาะตลาด ในด้านการตั้งราคาสำหรับ สินค้าที่เสื่อมความนิยม เจ้าของผลิตภัณฑ์เลือกใช้การตั้งราคาตามระยะเวลาการใช้งานของ ผลิตภัณฑ์ หรือสภาพของผลิตภัณฑ์และการตัดสินใจเลือกการขึ้นสูงสุดท้าย กลุ่มเจ้าของผลิตภัณฑ์ เลือกใช้วิธีการตั้งราคาโดยดุลยพินิจทางนโยบายของบริษัทเป็นหลัก

ส่วนแนวทางในการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น ควรมีดังนี้ คือ 1) สร้างเครือข่าย การท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะของทัวร์ 2) ให้องค์กรราชการ โดยเฉพาะททท. ทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมประสานหลัก 3) ควรมีกองทุนสนับสนุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เช่น มีการจัดอบรม ประชุมหรือจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อประชุมวางแผนหรือกำหนด นโยบายต่าง ๆ 4) ในจังหวัดบุรีรัมย์นั้นควรมีการเปิดทำการค้ากับประเทศกัมพูชา ที่บ้านสายตะกู อำเภอบ้านกรวด จึงจะสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านได้

ทิศในวรรณ ควงมาลา, สदनทรี ปัญญะพงษ์ และวิมลศิลป์ ปรุ้งชัยภูมิ (2550, บทคัดย่อ) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ การศึกษาวิจัย ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบปัญหาและอุปสรรคของรูปแบบการส่งเสริมการตลาด การท่องเที่ยวและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการตลาดเพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการ

ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้แนวทางยุทธศาสตร์พึงพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ขอบเขตของการวิจัย คณะผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ทำการวิจัยในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ จำนวน 6 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี ขอบเขตของประชากรได้ทำการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณดังนี้ 1) เชิงคุณภาพ ได้แก่ บุคคลสำคัญของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ผู้รับผิดชอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ 2) เชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ เครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) เครื่องมือเชิงคุณภาพใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลสถานการณ์การส่งเสริมการตลาดด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในอีสานใต้ และปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวโดยการบันทึกข้อมูลภาคสนาม 2) เครื่องมือเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยว ด้านการตลาดการท่องเที่ยว และทัศนคติของนักท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลเอกสาร และข้อมูลทุติยภูมิอื่น ๆ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปพรรณนา แผนภูมิ แผนภาพ ตาราง เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences) เพื่อเสนอค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายและเปรียบเทียบข้อมูล

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในสถานการณ์ปัจจุบันนั้น โดยส่วนใหญ่จะใช้วิธีการโฆษณา เช่น แผ่นพับ โบรชัวร์ การประชาสัมพันธ์ จะเป็นการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดให้มีการแถลงข่าว หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางจังหวัด ได้จัดขึ้น การส่งเสริมการขายและการขายโดยพนักงานจะมีการใช้น้อยมากเพราะแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานราชการ ในส่วนปัญหา อุปสรรค ของการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวมีหลายหน่วยงานทำให้ขาดการประสานงานที่ดี ความไม่พร้อมและขาดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การที่ไม่มีความต่อเนื่องในการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว แม้กระทั่งชุมชนในท้องถิ่นไม่มีความรู้ความสามารถในการช่วยกันส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ขาดบุคลากรในหน่วยงาน และงบประมาณไม่เพียงพอ กลยุทธ์ที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ เป็นรูปแบบการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่จะเข้ามาท่องเที่ยว โดยเรียงจากมากไปน้อย คือ 1) การโฆษณา 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การส่งเสริมการขาย และ 4) การขายโดยพนักงาน แนวทางยุทธศาสตร์พึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน สามารถดำเนินการเป็นผลสำเร็จนั้น รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ที่มีความพร้อมด้านบริการและกิจกรรมต่าง ๆ รองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรใช้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่แม้จะใช้ระยะเวลาพอสมควร แต่ก็ไม่ต้องทุ่มเทงบประมาณจำนวนมาก ทั้งยังไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

การวิจัยในต่างประเทศ

Hinch and Higham (2001) ทำวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวทางการกีฬา กรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งในการศึกษานี้เป็นการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางการกีฬา ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวทางการกีฬาได้มีการพัฒนาการเจริญเติบโตเป็นที่น่าสนใจในรอบ 2 ทศวรรษ แต่การท่องเที่ยวทางด้านการกีฬาในปัจจุบันจะมุ่งเน้นไปยังความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปยังองค์ประกอบของโครงสร้างของการกล่าวถึง ความคิดรวบยอดของการกีฬาที่มีเนื้อหาในมิติของการท่องเที่ยว ความหมายพื้นฐานของการท่องเที่ยวทางการกีฬาที่รองรับมิติต่าง ๆ เหล่านี้และองค์ประกอบที่รองรับศักยภาพทางสังคมของการท่องเที่ยวทางการกีฬา ในการประกอบกิจกรรมทางการกีฬาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบในระดับสูงที่นำไปสู่รูปแบบของการจัดการทางด้านการท่องเที่ยวกีฬา เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลไปยังรูปแบบการจัดดำเนินองค์กรของ ลีเปอร์ (Leiper's System Model) การจัดการในรูปแบบนี้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากในการตอบคำถามที่ได้ปรากฏออกมา ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันระหว่างองค์ประกอบของมิติการท่องเที่ยวกีฬาของระบบการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ

Kramer, Roth, Schmlidt and Turk (2004) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินความสำเร็จของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการในอุทยานแห่งชาติ เซาร์ แบค ฟอเรส ธรรมชาติของสถานที่ทางการกีฬาเป็นความต้องการทางโครงสร้างพื้นฐานและเป็นความต้องการที่ส่งผลกระทบของการจัดกิจกรรมทางการกีฬาที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติและสถานที่ตั้งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ สิ่งนี้เป็นความยั่งยืนในการวิเคราะห์ที่มีการประเมินความสำคัญของการท่องเที่ยวทางการกีฬา อย่างไรก็ตามการจัดการแบบใหม่และวิธีการวางแผนสำหรับการจัดสรรพื้นที่ทางการท่องเที่ยวกีฬาเป็นสิ่งสำคัญ ที่เป็นลักษณะเฉพาะทางการบริหารทางนิเวศวิทยา

ส่งผลกระทบและเป็นบทสรุปที่เป็นจุดมุ่งหมายในการประเมินโครงการในการวัดผลกระทบที่เกิดขึ้น มีองค์ประกอบของการจัดกิจกรรมที่จะเป็นกุญแจสำคัญในการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ในการวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารจัดการที่เป็นระบบที่เป็นขั้นตอน (ระดับ) การใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการใช้ระบบการนำทาง (GIS) เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในความหมายของ ระบบการจัดการบริหารสถานที่ท่องเที่ยวทางการกีฬา (Sport Area Management System: SAMS) ที่ใช้บริหารจัดการความเป็นไปได้ในบริบทของการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนในการบริหารจัดการของสถานที่ประกอบกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน การบริหารจัดการนักท่องเที่ยว ระบบการขนส่ง และเทคโนโลยี

Shock and Chelladurai (2008) ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพของการบริหาร ลำดับขั้นของการจัดการและความสำคัญ ส่งผลมาซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวทางการกีฬา ซึ่งจุดมุ่งหมายในการศึกษาในครั้งนี้เป็นลักษณะของความคิดรวบยอดของกระบวนการท่องเที่ยวทางการกีฬา ซึ่งมีผลกระทบทางลำดับขั้นของการท่องเที่ยวและส่งผลมาซึ่งการกีฬาโดยตรงต่อคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวทางการกีฬา มีลำดับดังนี้ 1) ในด้านการบริหารประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมผลกระทบที่เกิดขึ้นและคุณค่าขององค์ประกอบ ซึ่งมี ผลการดำเนินการ สนามกีฬาและโรงแรม 2) คุณค่าของการจัดการการท่องเที่ยวทางการกีฬา ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่เกิดขึ้นและคุณค่าขององค์ ประกอบ ซึ่งมีข ผลการดำเนินการ สนามกีฬาและ โรงแรม 3) คุณภาพของสถานที่จัดการและดำเนิน การทางการท่องเที่ยวและกีฬา ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่เกิดขึ้นและคุณค่าขององค์ ประกอบ ซึ่งมี ผลการดำเนินการ สนามกีฬาและ โรงแรม 4) การดำเนินการจัดการทางการท่องเที่ยวและกีฬา ประกอบด้วย การจัดการทางการท่องเที่ยวและกีฬาและผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอ ในจุดมุ่งหมายของคุณภาพการบริหารการท่องเที่ยวทางการกีฬา ใน 4 มิติ เป็นการจัดการองค์ประกอบการท่องเที่ยวทางการกีฬา ซึ่งจะใช้นโยบาย ของการบริหารจัดการที่มีคุณภาพอย่างดีที่สุดสำหรับการดำเนินการทาง ด้านการท่องเที่ยวกีฬา

Kennelly, Toohey and Zakus (2008) ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการองค์กรของการกีฬาระหว่างประเทศออสเตรเลียและการท่องเที่ยวทางการกีฬา ทำไมจึงจำเป็นต้องจัดบริหารองค์กรเป็นลักษณะเฉพาะในการศึกษาครั้งนี้เป็นการผสมผสานกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผลที่ติดตามมาของความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารองค์กรทางการท่องเที่ยวทางการกีฬาของประเทศออสเตรเลีย 4 ประการ (Four Australian National Sport Organizations: NSOs) หลักของการขายแพคเกจทัวร์ในการเข้าชมกีฬา ซึ่งในการบริหารจัดการเป็นสิ่งที่จำเป็นในการรองรับการดำเนินการนี้ ขณะที่การบริหารจัดการทางการเงิน เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญทางด้านการท่องเที่ยวทางการกีฬา การวิเคราะห์นี้มุ่งเน้นถึงการศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการจัดบริหารทางการท่องเที่ยวกีฬา

ซึ่งการจัดการบริหารนี้จะต้องมียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางการกีฬา จะต้องมีส่วนที่เกี่ยวข้องภายในประเทศและในระดับนานาชาติ ซึ่งการวิจัยนี้ให้ความสำคัญยังการเพิ่มศักยภาพทางการจัดการบริหารองค์กรทางการกีฬาของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการรองรับในการเป็นเจ้าภาพสำหรับการจัดดำเนินการที่เป็นระบบเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางการกีฬา

Eduardo, Rosa, Angle and Angle (2010) การกีฬาและการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ศักยภาพของความสัมพันธ์ในการเชื่อมั่นของสถานที่จอดเรือในเทนเนอริฟ ในการศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นไปยังการจัดสถานที่ทางการกีฬาและการท่องเที่ยว นำไปสู่การศึกษาในสถานที่ที่จอดเรือของนักท่องเที่ยวในเทนเนอริฟ ประเทศสเปนใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการดำเนินการ ซึ่งสถานที่ที่จอดเรือทางน้ำนั้นมีลักษณะของความแตกต่างกัน 7 ประเภท เป็นการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยวทางการกีฬาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่ส่งผลโดยตรงกับการท่องเที่ยวทางการกีฬาในประเทศสเปน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ามีผลกระทบสูงหากมีการบริหารจัดการไม่ดีพอ จะได้รับความเชื่อมั่นใน 3 ระดับ ได้แก่ 1) ในระดับการปฏิบัติการทางการกีฬาและการท่องเที่ยวซึ่งมีผลกระทบต่อพื้นที่ทางด้านสภาพสิ่งแวดล้อมและกายภาพทางด้านภูมิศาสตร์ในสถานที่ที่จอดเรือ 2) ระดับของผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดความแตกต่างที่เป็นลักษณะเฉพาะของสังคมผู้จอดเรือที่ทำการผลแล่นเรือ 3) ในระดับของการท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีลักษณะ เฉพาะทางการกีฬาแล่นเรือ การวิจัยในครั้งนี้เน้นไปยังการให้ความสำคัญในจิตใจของผู้นำเที่ยวเพื่อเป็นการจัดการบริการการท่องเที่ยวทางการกีฬาที่มีภาพพจน์ของการท่องเที่ยว อาทิเช่น การสร้างภาพพจน์ที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการส่งผ่านภาพพจน์ในการบอกเล่าปากต่อปาก ส่งต่อการรับรู้โดยตรงในหมู่นักท่องเที่ยวเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีในการบริหารจัดการโดยตรง กลุ่มนักท่องเที่ยวที่จอดเรือในสถานที่ที่จอดเรือของนักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ และผู้ให้บริการก็ยินดีที่จะจ่ายในค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีและรายได้ที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นการนำนักท่องเที่ยวทางการกีฬามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น